

Паштавікі заўсёды выйграюць

Наша багацце — старасвецкія сядзібы

Дзве Радзімы ў адным сэрцы

Выдаецца з 9 жніўня 1917 г.

СТАР 3

СТАР 6

СТАР 7

ТРАНЗИТНЫ НАПРАМАК

Важна не толькі будаваць новыя аўтадарогі, але і падтрымліваць у нармальным стане ўжо існуючыя

Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка падтрымаў прапановы ўрада па фінансаванні дарожнай гаспадаркі краіны. Прэзідэнт прыняў з адпаведным дакладам віцэ-прэм'ера Анатоля Калініна, міністра транспарту і камунікацый Анатоля Сівака і першага намесніка міністра фінансаў Уладзіміра Амарына, перадае карэспандэнт БЕЛТА.

Прэзідэнт падкрэсліў, што апошнім часам прывабнасць і значнасць Беларусі ў якасці транзітнага калідора значна ўзрасла, у тым ліку на фоне знешніх падзей. Кіраўнік дзяржавы падкрэсліў, што важна не толькі будаваць новыя аўтадарогі, але і падтрымліваць у нармальным стане ўжо існуючыя. На гэта ў тым ліку накіравана рашэнне аб больш шырокім выкарыстанні ў аўтадарожнай гаспадарцы бетону. Планаўецца, што на гэтыя мэты будзе накіроўвацца не менш як 10 працэнтаў цэменту, які вырабляецца ў Беларусі. Аляксандр Лукашэнка адзначыў, што гэта асабліва важна з улікам магчымасці шырокага выкарыстання мясцовай сыравіны пры будаўніцтве дарог з бетонным пакрыццём.

Кіраўнік дзяржавы таксама нагадаў аб прынятым рашэнні па будаўніцтве другой калцавай дарогі вакол Мінска. Гэты аб'ект павінен быць уведзены ў эксплуатацыю да 1 студзеня 2017 года. Да пачатку 2016 года павінны быць поўнасцю завершаны работы на гомельскай трасе. «І трэба думаць аб перспектыве — паўднёвыя транзітныя напрамак праз Кобрын і Гомель. Ён будзе вельмі важным і запатрабаваным для Расіі. Трэба ў тым ліку весці дыялог з расіянамі. Калі не, то дамаўляцца і з Сусветным банкам — у іх добрыя крытэрыі», — сказаў беларускі лідар.

Гаворачы аб планах па развіцці дарожнага будаўніцтва, Аляксандр Лукашэнка звярнуў увагу на важнасць вырашэння пытанняў з фінансаваннем адпаведных праектаў. Прэзідэнт адзначыў, што ўрад павінен быць разгледзець існуючыя ў гэтай сферы праблемы і знайсці шляхі іх вырашэння.

Па выніках даклада Анатоля Сівака паведаміў журналістам, што Прэзідэнт адобрыў унесеныя ўрадам прапановы. Паводле слоў міністра, у 2015 годзе на падтрыманне і развіццё дарожнай гаспадаркі Беларусі планаўецца накіраваць Br11,2 трлн, што складзе 140 працэнтаў да ўзроўню 2014 года. «Гэта лічба ўлічвае ўсе асноўныя даручэнні кіраўніка дзяржавы», — сказаў ён.

Акрамя таго, на сустрэчы ў Прэзідэнта было прынята рашэнне дадаткова выдзеліць у гэтым годзе Br300 млрд на будаўніцтва другой калцавай дарогі вакол Мінска. Размова таксама ішла аб выдзяленні Br52 млрд на абход Астравіцкай і сродкаў у эквіваленте \$16,9 млн, якія складаюць беларускую частку праекта па будаўніцтве аўтадарогі на участку Бабруйск — Жлобін.

БЕЛАРУСКА-АМЕРЫКАНСКІ ІНВЕСТИЦЫЙНЫ ФОРУМ ПРойдзе ў Нью-Ёрку

Прэм'ер-міністр Міхаіл Мясніковіч прыме ўдзел у І Беларуска-амерыканскім інвестыцыйным форуме, які пройдзе 22 верасня бягучага года ў Нью-Ёрку (ЗША).

Форум стане своеасаблівай адкрытай пляцоўкай для абмеркавання актуальных аспектаў супрацоўніцтва ў інвестыцыйнай сферы паміж прадстаўнікамі дзяржаўнай улады і патэнцыйнымі інвестарамі.

Прэм'ер-міністр Беларусі таксама прыме ўдзел у саміце па клімаце, які пройдзе ў Нью-Ёрку 23 верасня. «Мы едзем з пэўнымі ініцыятывамі, сваімі прапановамі», — сказаў Міхаіл Мясніковіч.

На саміце па клімаце прыедуць сусветныя лідары, прадстаўнікі ўрадаў, фінансавых структур, бізнесу і грамадзянскай супольнасці. Мэта марапрайму — актывізацыя і стымуляванне дзеянняў у абарону клімату.

«ПРАМАЯ ЛІНІЯ»

Усё пра дапамогі

Калі вас цікавяць асаблівасці атрымання дапамогі па часовай непрацаздольнасці і дапамогі сем'ям, якія выхоўваюць дзяцей, то вы можаце сёння з 11.00 да 12.00 задаць свае пытанні падчас прамой тэлефоннай лініі, якая пройдзе ў рэдакцыі газеты «Звязда». У «прамой лініі» будуць удзельнічаць першы намеснік начальніка Мінскага гарадскога ўпраўлення Фонду сацыяльнай абароны насельніцтва ЖАМЧУЖНІКАУ Уладзімір Міхайлавіч і начальнік аддзела сацыяльнага страхавання ШУШКЕТ Аксана Юр'еўна. Спецыялістам можна будзе задаць пытанні па тэлефоне 8-017-2871871.

■ Свята над Прыпяццю

ПРЫЦЯГАЛЬНЫ ПАЛЕСКІ КАЛАРЫТ

ЦЫТАТА ДНЯ

Вадзім ІАСУБ, фінансавы аналітык:
«Думаю, што магчымае павелічэнне падатку на дабаўленую вартасць (ПДВ) з 20% да 22% не адоб'ецца на інвестыцыйнай прывабнасці Беларусі. Нельга тут наўпрост параўноўваць беларускія стаўкі на ПДВ з расійскімі або казахстанскімі. У нас зусім розныя структуры бюджэту, розныя спосабы яго папаўнення. Расія і Казахстан — гэта багатыя на зэрганосібныя краіны. Беларусь такімі багатымі не можа пахваліцца, і таму для нас ПДВ, з пункту гледжання папаўнення бюджэту, ідзе на першым месцы. Хацу падкрэсліць, што навішніне зэтага падатку напрамую на прыбытак, ідзе на першым месцы. Як вядома, паралельна прапанаваць знізіць стаўку падатку на прыбытак з 18% да 15%».

Курсы замежных валют, устаноўленыя НБ РБ з 16.09.2014 г.

Долар ЗША	10500,00 ▲
Еўра	13580,00 ▲
Рас. руб.	276,50 ▼
Укр. грыўня	810,50 ▲

«Чып», Чэнь Хао і Чукотка адгукнуліся на покліч Палесся

Трэці раз, ужо ў статусе міжнароднага фестывалю этнакультурных традыцый, «Покліч Палесся» сабраў сяброў у Ляскавічах, адміністрацыйным цэнтры нацыянальнага парку «Прыпяцкі». Сэрца беларускага Палесся шчыра раскрылася для ўсіх, хто палічыў, што мае дачыненне да самабытнай культуры палескай глыбіні. Так сярод удзельнікаў на вялікай сцэне апынуліся прадстаўнікі не толькі Беларусі, Украіны, Малдовы, але і расійскай Чукоткі і нават... Кітая.

Між тым віцэ-прэм'ер Рэспублікі Беларусь Міхаіл Русы афіцыйную частку свята пачаў з агульнага звароту кіраўніка дзяржавы Аляксандра Лукашэнка да палешукоў. Дарэчы, на фестывалі Аляксандра Лукашэнка назвалі першым сярод тых, каму прысвоена званне «Ганаровы палешук» — за вялікі ўнёсак у сацыяльна-эканамічнае развіццё Палескага рэгіёна. Таксама гэтага звання ўдастоены дырэктар, мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага аркестра сімфанічнай і эстраднай музыкі Міхаіл Фінберг, дырэктар Цэнтра драўляных скульптур з вёскі Цярэблінчы Столінскага раёна Іван Супрунчык, генеральны дырэктар нацыянальнага парку «Прыпяцкі» Сцяпан Бамбіза. Кожны з іх у падарунак атрымаў спецыяльную статуэтку і слоўкі пояс.

Сёлета агульная колькасць удзельнікаў форуму перавысіла 1,5 тысячы чалавек. Музычны ансамбль «Вандруўнікі» з Лунінца ўжо трэці раз прыязджае ў Ляскавічы. Яго кіраўнік Аляксандр Даніловіч гаворыць, што атмасфера тут вельмі шчырая, калектыў пазнаюць, і гэта вельмі прыемна. «Вандруўнікі» выконваюць аўтарскія песні на роднай мове.

А вось прадстаўнік Паўднёва-Усходняй часткі Украіны, выпускнік архітэктурнага факультэта БНТУ Чэнь Хао сляваў нашу «Купалінку» на сваёй роднай мове. Дарэчы, і па-кітайску вельмі мілагучна атрымалася — аўдыторыя ўзваралася апладысмантамі. Чэнь Хао лічыць, што музыка межаў не мае, бо праз музыку і словы нам, розным народам, лягчэй зразумець адзін аднаго.

СТАР 3

■ Рыхтуемца да халадоў

Тры мільёны долараў — столькі каштуе ацяпленне ў Мінску за адзін зімовы дзень

Аднак пакрываецца большая частка гэтых выдаткаў пакуль што не з кішэню грамадзян, а з мясцовых бюджэтаў і з уласных сродкаў арганізацый ЖКГ. Спецыялісты сферы жыллёва-камунальнай гаспадаркі адзначаюць, што пры падрыхтоўцы жылфонду да ацяпляльнага сезона лік затрат ідзе на сотні мільярдў, а то і трыльёны рублёў.

Пакуль што беларусы аплачваюць каля 32% ад кошту камунальных паслуг. Пры гэтым цэлкам пакрываецца толькі сабекошт вывазу і аб'ясшкоджвання ЦІБА, на 70—80% мы аплачваем газ і электраэнергію, і ўсяго на 20% — ацяпленне.

Тым не менш, мерзнуць узімку не дзевяцэцца: жылфонд краіны амаль цэлкам гатовы да ацяпляльнага сезона. Як адзначыў начальнік аддзела энергетыкі і навукова-тэхнічнага развіцця Мінжылкамгаса Вячаслаў ШМІДТ, у цэлым узровень падрыхтоўкі аб'ектаў ЖКГ да асенне-зімнага перыяду знаходзіцца на ўзроўні мінулага года і ідзе паводле плана.

Па словах спецыяліста, пашпарты гатовацца і спажываюць і аб'екты цеплазабеспячэння павінны быць гатовыя да 1 кастрычніка.

СТАР 2

■ Надвор'е

БЕЗ ДАЖДЖОЎ, АЛЕ ЎНАЧЫ ЗАМАРАЗКІ

На гэтым тыдні тэрыторыя нашай краіны застаецца ў зоне павышанага ціску, які быў сфарміраваны ў халаднаватай паветранай масе, паведаміла спецыяліст Рэспубліканскага гідрометцэнтра Мінпрыроды Вольга Фядотава.

Пад уплывам скандынаўскага антыцыклону захаваецца сухое надвор'е і ў сярэдзіне тыдня. Раніцай у асобных раёнах магчымы туман. Тэмпература паветра ўначы знізіцца да 2-8 цяпла, а месцамі, пераважна на паўночным усходзе краіны, на глебе чакаюцца замаразкі ад 0 да мінус 3 градусаў. Удзень будзе плюс 15-20 градусаў. Істотна не зменіцца характар надвор'я ў апошнія дні тыдня. Прагназуецца, што 19 і 20 верасня пераважна без ападкаў, толькі ўдзень у суботу па захадзе Брэсцкай і Гродзенскай абласцей магчымы кароткачасовы дажджы. Тэмпература паветра ўначы ў пятніцу і суботу складзе плюс 2-8, а ў асобных раёнах ужо па ўсёй краіне магчымы замаразкі да мінус 3 градусаў. Удзень тэмпературны фон будзе складаць 15-20 цяпла, а па поўдні краіны прыгрэе нават да плюс 22 градусаў.

Паводле доўгатэрміновых прагнозаў айчынных спецыялістаў, крыху сапеўца надвор'е ў нядзелю, калі месцамі пройдуць кароткачасовыя дажджы і днём стане больш пахмурна. Тэмпература паветра ўначы павялічыцца да плюс 4-11 градусаў, але ўдзень дасягне 14-20 цяпла.

Сяргей КУРКАЧ.

ХРОНІКА АПОШНІХ ПАДЗЕЙ

Парашэнка ўнёс у Раду пагадненне аб асацыяцыі з ЕС

У Вярхоўнай Радзе зарэгістраваны законапраект аб ратыфікацыі пагаднення аб асацыяцыі з ЕС. Аўтарам дакумента з'яўляецца прэзідэнт краіны Пётр Парашэнка. РФ, Украіна і ЕС 12 верасня дамовіліся адласці стварэнне зоны свабоднага гандлю паміж Украінай і ЕС і захаваць рэжым свабоднага гандлю ў рамках СНД да 31 снежня 2015 года. У сумеснай дэкларацыі адзначаецца, што гэтая мера з'яўляецца «неад'емнай часткай працягу ўсёабдымнага мірнага працэсу ва Украіне, які прыводзіць да захавання права Украіны самастойна прымаць рашэнні аб сваім лёсе і сваёй тэрытарыяльнай цэласнасці». Што тычыцца ратыфікацыі пагаднення, то, па словах кіраўніка МЗС Украіны Паўла Клімкіна, яна адбудзецца 16 верасня.

Елізавета II параіла шатландцам добра падумаць

Каралева Елізавета II ўпершыню пракаментавала рэфэрэндум аб незалежнасці Шатландыі, які адбудзецца ў чацвер, 18 верасня, піша The Telegraph. Каментар прагучаў падчас зносінаў каралевы з публікай, што сабралася ў вясковай царкве, якую каралева наведвае падчас знаходжання ў сваёй шатландскай рэзідэнцыі Балмарал. Як паведамляе выданне, звычайна каралева не кантактуе з публікай па шляху ад царквы да машыны, аднак у гэты раз было зроблена выключэнне. Зайсці ў царкву ўпершыню з 2005 года запрасілі і журналістаў. Як сцвярджаецца, каралева ў размове з мясцовымі жыхарамі заўважыла, што «ў чацвер вас чакае важнае галасаванне», і дала: «Спадзяюся, усе добра падумаюць на рэфэрэндуме».

Хілары Клінтан намякнула на ўдзел у прэзідэнцкіх выбарах

Былы дзяржсакратар ЗША Хілары Клінтан намякнула на свой удзел у прэзідэнцкіх выбарах 2016 года. Такую заяву, як паведамляе Associated Press, яна зрабіла ў нядзелю, 14 верасня, на з'ездзе Дэмакратычнай партыі ў штаце Аёва. «Прыватнае, Аёва. Я вярнулася!» — заявіла Клінтан, выступаючы перад 10 тысячамі актывістаў. Былая дзяржсакратар не стала прама казаць пра свой удзел у маючай адбыцца прэзідэнцкай кампаніі, пажартаваўшы, што прыхедала на з'езд «дзеля сцяжкі». Пры гэтым Клінтан адзначыла, што яе таксама «вельмі хвалюе прэзідэнцкая кампанія». Хілары Клінтан, у 2013 годзе склаўшы паўнамоцтвы дзяржсакратара ЗША, пакуль афіцыйна не заявіла аб сваім намеры балатавацца ў прэзідэнты. Між тым яна лічыцца адным з самых моцных кандыдатаў ад Дэмакратычнай партыі.

ПАДРАБЯЗНАСЦІ

Экс-кіраўнік ВР: кошты на нафту могуць вырасці да 150 долараў

Санкцыі ЗША і ЕС у дачыненні да нафтавага сектара Расіі ў доўгатэрміновай перспектыве нанясуць Захаду ўрон, бо без дадатковай прапановы нафты з Паўночнай Амерыкі свет сутыкнецца з ростам коштаў да 150 долараў за барэль. Пра гэта ў інтэрв'ю газеце The Financial Times папрэдзіў былы кіраўнік брытанскай нафтавай кампаніі ВР Тоні Хейвард. «Здабыча на нафтавых басейнах позняй стадыі распрацоўкі, такіх як Паўночнае мора і Норт-Слоуп на Алясцы, скарачаецца, свет робіць стаўку на такія рэгіёны, як Канада, Ірак і Расія», — адзначыў бізнесмен. Аднак, паводле яго слоў, Іраку з-за ўнутранай нестабільнасці на ўрад ці ўдасца ў хуткай будучыні нараціць экспарт, а «будучая распрацоўка ў РФ некранутых запасаў у Арктыцы і сланцавых запасаў Сібіры апынулася пад пагрозай з-за санкцый».

КОРАТКА

Белкаапіяў пачаў нарыхтоўку бульбы новага ўрадка, яе закупляюць у насельніцтва па цене Br1,8-2,5 тыс. за 1 кг.

19 верасня чакаецца падпісанне дакумента аб беларуска-ізраільскім бізніс-рэжыме, што даць беларусам магчымасць ездзіць у Ізраіль без віз ужо ў канцы снежня 2014 года.

Чацвёрты, заключны, этап рэспубліканскага конкурсу прафесійнага майстэрства педагогічных работнікаў «Настаўнік года Беларусі-2014» пройдзе ў Мінску з 22 па 27 верасня.

У Мінску з 15 верасня паблізу шматкватэрных жылых дамоў арганізаваны штодзёныя вязаны гандаль сельскагаспадарчай прадукцыі айчынай вытворчасці з аўтамаматаў і латкоў.

Пасольства Латвіі з 15 верасня аднавіла папярэдні запіс на атрыманне віз. Запіс ажыццяўляецца па тэлефоне 284-99-98 з 13.00 да 16.00 або ў Консульскім аддзеле з 16.00 да 17.00.

■ Клімат-кантроль

НЕБЯСПЕЧНЫЯ ДЗІРКІ Ў АТМАСФЕРЫ

Калі мы адмовімся ад азонаразбуральных рэчываў?

Міжнародны дзень аховы атонавага слою, які адзначаецца 16 верасня, у Беларусі праходзіць пад дэвізам «Ахова атонавага слою: місія працягваецца». Сёлета 16 чэрвеня быў прыняты закон «Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у некаторыя законы Рэспублікі Беларусь па пытаннях аховы атонавага слою», які ўставае ў сілу ў канцы бягучага года. Згодна з ім, наша краіна больш не будзе займацца вытворчасцю рэчываў — разбуральнікаў атонавага слою, а пры мадэрнізацыі прадпрыемстваў не будзе выкарыстоўвацца неэкалагічныя тэхналогіі. «Акрамя таго, мы спадзяёмся, што наладзіцца мытны кантроль за ўвозам прадукцыі, у саставе фрэоны ці метылбромід, — заўважыў старшыня ўпраўлення рэгулявання ўздзеянняў на атмасфернае паветра і водныя рэсурсы Мінпрыроды Сяргей ЗАУЯЛАЎ. — За апошнія два гады ў Беларусі зарэгістравана каля 60 падобных выпадкаў».

Летас пачаўся праект Глобальнага экалагічнага фонду па міжнародна-тэхнічнай дапамоце, у якім прымаюць удзел Беларусь, Украіна, Узбекістан, Таджыкістан. Паводле стратэгіі, да 2020 года пералічаныя дзяржавы цяжка адмовяцца ад спажывання азонаразбуральных рэчываў, а менавіта гідрахлорфторвугляродаў. Дарэчы, за апошнія

п'яць гадоў іх спажыванне ў нашай краіне скарацілася на 40%, аднак пры гэтым вялікая колькасць фрэонаў усё яшчэ знаходзіцца ў халадзільніках, кандыцыянерах, радыёэлектронцы, растваральніках, вогнетушыцелях. У рамках ініцыятывы на вялікіх прамысловых прадпрыемствах шатлуту вытворцы аўтааўтамабіляў і рэфрыжэратараў «МАЗ-Кулава» з'явіцца адмысловае беспячальнае абсталяванне і тэстары прадукцыі. У наступным годзе будзе закуплены ўстаноўкі для рэцыклінгу і знішчэння азонаразбуральных рэчываў, якіх у Беларусі пакуль няма.

СТАР 2

Грошы

ДАЧНИКАМ ПАВЫСІЛІ ТАРЫФЫ

А энергія на ацяпленне будзе таннейшай уначы

У Беларусі павышаны тарыфы на электрычную энергію для садоў таварыстваў і гаражных кааператываў. Гэта прадугледжана пастановай Міністэрства эканомікі ад 29 жніўня 2014 года № 64, якая апублікавана на Нацыянальным прававым інтэрнэт-партале і ўступіла ў сілу.

У адпаведнасці з дакументам, тарыфы на электраэнергію павышаны для арганізацый аховы здароўя, якія аказваюць медыцынскую дапамогу ў стацыянарных умовах, пратэзна-артэпедычных аднаўленчых цэнтраў, стацыянарных устаноў сацыяльнага абслугоўвання, ролігійных арганізацый, арганізацый, якія ажыццяўляюць эксплуатацыю жыллёвага фонду, садоўнічых таварыстваў і дачных кааператываў. Для гэтых катэгорый кошт 1 кВт·г

складае 818,9 беларускіх рублёў (раней было 745,9).

Выключэннем з'яўляецца энергія для патрэб ацяплення і гарачага водазабеспячэння з далучанай (сумарнай) магутнасцю абсталявання больш за 5 кВт. Для гэтай катэгорыі ў перыяд мінімальнага награвання кошт 1 кВт·г складае 818,9 рублёў, у астатні час суткаў — 2456,7 за 1 кВт·г.

«У сувязі з прыняццем пастанова Савета Міністраў ад 27 жніўня 2014 года № 834, якая прадугледжвае індэксацыю на 9,8% коштаў на прыродны газ і тарыфаў на электрычную і цеплавую энергію, якія рэалізуюцца насельніцтву, Мінэканомікі прынята рашэнне аб аналагічным змяненні цэн (тарыфаў) на камунальныя паслугі, якія аказваюцца арганізацыямі Міністэрства энергетыкі асобным катэгорыям спажывцоў, што маюць цэны (тарыфы) на гэтыя энергарадсункі на ўзроўні цэн (тарыфаў) для насель-

ніцтва», — пракаментавалі ў Мінэканомікі.

Акрамя таго, вызначаны тарыфы для гаражных кааператываў, а таксама кааператываў, якія ажыццяўляюць эксплуатацыю аўтамабільных стаянак, на ўзроўні 1467,5 рублёў за 1 кВт·г (да гэтага — 917,2).

У міністэрстве таксама паведамлілі, што, згодна з пастановай Мінэканомікі ад 29 жніўня № 61, «у мэтах забеспячэння эфектыўнасці фінансавана-эканамічнай дзейнасці нафтапрапрацоўчых арганізацый пры рэалізацыі звадкаваных газаў юрыдычным асобам» павышаны на 9,7% гранічныя максімальныя адпаведныя цэны на звадкаваны газ для юрыдычных асоб, прызначаны для рэалізацыі на ўнутраным рынку. Гэтае рашэнне не тычыцца коштаў на звадкаваны газ для насельніцтва.

Уладзіслаў КУЛЕЦКІ

Свет захапленняў

ГАЛОЎНЫ АКЦЭНТ — НА ТЭХНІЧНУЮ ТВОРЧАСЦЬ

Рэспубліканскі тыдзень устаноў дадатковай адукацыі прайшоў у Беларусі. Гэтая штогадовая акцыя з'яўляецца своеасаблівай візітоўкай сістэмы дадатковай адукацыі. Для прыцягнення ўвагі дзяцей і падлеткаў кожная ўстанова ў рамках тыдня ладзіць свае адметныя мерапрыемствы. Напрыклад, Рэспубліканскі цэнтр інвацыійнай і тэхнічнай творчасці арганізаваў выставу лепшых работ па напрамках аўта-, судна-, авіямадэляванне, радыёэлектроніка і робататэхніка, інфарматыка і праграмаванне, каб прадэманстраваць, на што здольныя іх навучэнцы.

Увогуле бягучы навучальны год пройдзе ў нашай краіне пад эгідай тэхнічнага профілю ў сістэме дадатковай адукацыі, якому спяўняць 85 гадоў. Сумесна з тэхнапаркамі вышэйшых навучальных устаноў будзе арганізаваны Фестываль інвацыій, у рамках якога школьнікі прадставяць свае прамысловыя распрацоўкі. Яшчэ адзін важны праект — адкрыццё на базе Рэспубліканскага цэнтра інвацыійнай і тэхнічнай творчасці інфармацыйнага цэнтра па атамнай энергетыцы.

Даведка «Звядзі»:

У мінулым навучальным годзе ў Беларусі дзейнічалі больш за 30 тысяч аб'яднаных па інтарэсах у 334 установах дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі. Заняткі ў іх наведвалі больш за 390 тысяч чалавек.

Як раскажаў на сустрэчы з журналістамі намеснік міністра адукацыі Віктар ЯКЪЫК, гэты праект рэалізуецца сумесна з расійскай дзяржаўнай карпарацыяй «Росатом». Цэнтр ствараецца з мэтай інфармавання насельніцтва, і ў першую чаргу — педагогаў і навучэнцаў, аб важнасці атамнай энергіі і развіцця мірнага атама. Дзеяла гэтага на базе цэнтра будзе ладзіцца асветніцкая праграма. Таксама тут збіраюцца ствараць пляцоўку для развіцця перспектывных кірункаў тэхнічнай творчасці з улікам будаўніцтва ў краіне атамнай электрастанцыі.

Надзея НІКАЛАЕВА

Тры мільёны долараў...

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Што тычыцца сталіцы, то тут мерапрыемствы па падрыхтоўцы да зімы выкананы на 95-97%, пашпартаў гатоўнасці аб'ектаў будучы атрыманы ўжо да 20 верасня, паведамліў начальнік упраўлення гарадской гаспадаркі і энергетыкі Мінгарвыканкама Дзмітрый ЯНЧЫК. Амаль усе шматкватэрныя дамы Мінска гатовыя да халадоў, хіба што на некаторых аб'ектах засталася выканаць дробныя работы па шкленні пад'ездаў і заклеіць вокнаў у месцах агульнага карыстання.

Узгадваючы леташні ацяпляльны перыяд, Дзмітрый Янчык адзначыў, што асаблівых зрываў у рабоце цеплакрыніц не было.

— Летас было холадна, і першую групу аб'ектаў — дзіцячыя сады, школы, бальніцы — мы ўключылі 29 верасня, а цягам тыдня — усе астатнія. І хоць сёлета пакуль абцяжочаць тэмпературу паветра, вышэйшую за норму, мы гатовыя да любой сітуацыі, — падкрэсліў начальнік упраўлення.

Пры гэтым спецыяліст адзначыў, што, каб спыніць запущаную сістэму ацяплення, неабходна 10—14 дзён. І самыя вялікія паломкі адбываюцца менавіта пры запуску і спыненні сістэмы, таму пры кароткачасовых перападах тэмпературы паветра яе спыніць нельга. Праўда, увесь механізм ацяплення цяпер рэ-

гулюецца аўтаматычна, у залежнасці ад тэмпературы вонкавага паветра.

Дзмітрый Янчык таксама паведаміў, што ў сталіцы плануецца перакласці 70 кіламетраў цепласетак. Пры гэтым больш за 80% ад плана ўжо выканана. Акрамя гэтага, ужо створаны неабходныя запасы топачнага мазуту і драўнянага паліва.

Аднак падрыхтоўка да ацяпляльнага сезона — гэта не толькі пракаладка і замена цепласетак, а яшчэ і мерапрыемствы па павышэнні энергаэфектыўнасці жылфонду. У сувязі з гэтым начальнік упраўлення распавёў, што даволі актыўна мінчане звяртаюцца да індывідуальнага ацяплення дамоў. Аднак і гэта паслуга нятанная: квадратны метр ацяплення з улікам матэрыялаў і работы каштуе 70—80 умоўных адзінак.

А вось самастойна мяняць батарэі ў кватэрах Дзмітрый Янчык не параіў.

— Паводле рэгламента, гэтага рабіць нельга, такія работы дазволены толькі пасля складання адпаведнага праекта. Цеплавая нагрузка ў доме разлічваецца на пэўную колькасць батарэй, і калі памяншаць батарэю з дзевяціц з'рабрамі на дваццаціз'рабную, то цеплыні на вышэйшых кватэрах не хопіць, — патлумачыў начальнік упраўлення гарадской гаспадаркі і энергетыкі. Дзясня СЕРАДЗЮК.

Знешняя палітыка

Уладзімір МАКЕЙ:

«МЫ ХОЧАМ, КАБ ТРЫ СЛАВЯНСКІЯ НАРОДЫ ЖЫЛІ Ў ДРУЖБЕ»

У інтэрв'ю паўднёваафрыканскай газеце міністр замежных спраў Беларусі раскажаў пра эксперт ваеннай тэхнікі і ролі сваёй краіны ў расійска-ўкраінскім дыялогу

На мінулым тыдні Уладзімір МАКЕЙ, міністр замежных спраў Беларусі, з афіцыйнымі візітам наведаў Паўднёва-Афрыканскую Рэспубліку — адну з найбольш развітых краін свайго кантынента. Падчас знаходжання там ён не толькі сустрэўся з кіраўніцтвам краіны і бізнесменамі, але і даў інтэрв'ю газеце Business Day, у якім адказаў на пытанні аб перспектывах супрацоўніцтва Беларусі з краінамі Афрыкі і аб палітычнай пазіцыі нашай краіны ў свеце.

Уладзімір Макей падчас сустрэчы з прэзідэнтам ПАР Джэйкабам Зумам.

АДНАВІЦЕ СТРАЧАНАЕ

Падчас размовы з карэспандэнтам выдання Уладзімір Макей патлумачыў, чаму краіны рэгіёна сёння набываюць для Беларусі ўсё большае значэнне.

«Мы зацікаўлены ў развіцці супрацоўніцтва з многімі краінамі, у розных рэгіёнах свету, — падкрэсліў у сваім адказе міністр замежных спраў. — У Абуджу адбыліся мае сустрэчы з прэзідэнтам Нігерыі, з імаі калеграм, міністрам замежных спраў, а таксама з прадстаўнікамі дзелавых колаў. Вымушаны прызначыць, што раней мы не надавалі значнай увагі Афрыцы. Таму ў Беларусі было прынята рашэнне наведваць ключавыя краіны на розных кантынентах і паспрабаваць надаць большую дынаміку нашым гандлёва-эканамічным адносінам і супрацоўніцтву ў іншых галінах. Гэтым тлумачыцца мой прыезд у Паўднёва-Афрыканскую Рэспубліку».

У адным з пытанняў журналіст пацікавіўся, з якімі афрыканскімі краінамі Беларусь захавала добрыя адносіны з савецкіх часоў.

Кіраўнік беларускага знешнепалітычнага ведамства паведаміў, што, быўшы часткай Савецкага Саюза, Беларусь мела вельмі цесныя сувязі з многімі краінамі Афрыкі: з Анголай, Мазамбікам, Эфіопіяй, Суданам, Алжырам, Егіптам і шэрагам іншых. Але ў 90-я гады, калі наша краіна атрымала незалежнасць, гэтыя стасункі перарваліся.

«Вы ведаеце, мы сталі незалежнымі пасля раптоўнага распаду Савецкага Саюза, і мы не адносіліся да катэгорыі краін з вялікімі рэсурсамі і магчымасцямі. У той час самым галоўным для нас было проста выжыць. На тым этапе мы не думалі пра наш эксперт, пра вытворчасць, таму што ўсе заводы, якія сёння вырабляюць розную тэхніку — трактары, грузавікі, іншыя машыны, — у той час былі мёртвыя».

Тым не менш Беларусь аднавіла сваю эканоміку і вырашыла шукаць новыя рынкі.

«Чаму? — задаецца пытаннем міністр. — Я згадаў у ходзе сустрэчы з дзе-

лявымі коламі, што мы экспертна-арыентаваная краіна і залежым ад экспертаў. Чым больш тавараў мы прадаём, тым больш грошай паступае ў наш бюджэт. Папросту кажучы, гэта з'яўляецца асноўным прычынам функцыянавання эканомікі Беларусі на сучасным этапе».

Быўшы часткай Савецкага Саюза, Беларусь мела вельмі цесныя сувязі з многімі краінамі Афрыкі: з Анголай, Мазамбікам, Эфіопіяй, Суданам, Алжырам, Егіптам і шэрагам іншых. Але ў 90-я гады, калі наша краіна атрымала незалежнасць, гэтыя стасункі перарваліся.

«Вы ведаеце, мы сталі незалежнымі пасля раптоўнага распаду Савецкага Саюза, і мы не адносіліся да катэгорыі краін з вялікімі рэсурсамі і магчымасцямі. У той час самым галоўным для нас было проста выжыць. На тым этапе мы не думалі пра наш эксперт, пра вытворчасць, таму што ўсе заводы, якія сёння вырабляюць розную тэхніку — трактары, грузавікі, іншыя машыны, — у той час былі мёртвыя».

Тым не менш Беларусь аднавіла сваю эканоміку і вырашыла шукаць новыя рынкі. «Чаму? — задаецца пытаннем міністр. — Я згадаў у ходзе сустрэчы з дзе-

на аб'яднаць намаганні ў мэтах барацьбы з гэтым. У Беларусі дастаткова добра развіта ваенная прамысловасць, і мы адкрыта заяўляем, што экспертаў за мяжу ваенную тэхніку, у нас вучацца замежныя ваенныя... Некалі тыднёў таму я наведаў Багдад: вы ведаеце, праблема тарыфам там таксама на парадку дня. Магчымасць стварэння ў Азіі «Ісламскай дзяржавы» уяўляе вялікую небяспеку для чалавецтва, для міжнароднай супольнасці. Вось чаму мы павінны аб'яднаць нашы намаганні, і Беларусь гатовая аказаць дапамогу тым краінам, якім пагражае тэрарызм.

У той жа час Уладзімір Макей звярнуў асаблівую ўвагу на тое, што Беларусь дапамагае такім дзяржавам у поўнай адпаведнасці з нормамі міжнароднага права і не падтрымлівае ніякіх кантактаў з краінамі, якія знаходзяцца пад міжнароднымі санкцыямі, санкцыямі ААН».

ЗАСТАВАЦА СУСЕДЗЯМІ

Пацікавіўся карэспандэнт і пазіцыяй нашай дзяржавы наконт падзей ва Украіне.

Уладзімір Макей заўважыў, што для Беларусі сітуацыя ў суседняй дзяржаве — гэта вельмі адчувальнае пытанне.

«Расія з'яўляецца нашым самым бліжэйшым саюзнікам, — адзначыў міністр. — Мы вельмі залежым ад яе эканамічна, мы атрымліваем адтуль нафту, газ... Але на постсавецкай прасторы Украіна з'яўляецца нашым другім найбуйнейшым партнёрам у гандлёва-эканамічнай сферы. Гэта наш бліжэйшы сусед, наша агульная мяжа складае прыкладна 1100 км, і мы цесна звязаны асабістымі кантактамі. На працягу многіх стагоддзяў мы жылі разам. Таму ў такой сітуацыі Беларусь не хоча нікога вінава-

ціць або апраўдваць. Мы хочам, каб гэты канфлікт скончыўся як мага хутчэй. Хоцям, каб Украіна засталася стабільнай, незалежнай і адзінай дзяржавай. Вось чаму мы нязменна імкнёмся зрабіць усё для таго, каб усе бакі, уцягнутыя ў гэты канфлікт, селі за стол перамоў, спынілі супрацьстаянне».

Таксама кіраўнік знешнепалітычнага ведамства падкрэсліў, што наша краіна не хоча іграць ролю пасярэдніка.

«Думаю, што толькі вялікі дзяржава ў стане выступаць у гэтай якасці, — лічыць Уладзімір Макей. — Але мы заўсёды былі гатовыя прапанаваць сваю тэрыторыю для ўсіх зацікаўленых бакоў, каб адбыўся дыялог, прайшлі перамоў — перамоў аб міры».

Міністр адзначыў, што жніўняўская сустрэча трох прэзідэнтаў Мыйтнага саюза, прэзідэнта Украіны і прадстаўнікоў Еўрапейскага саюза ў Мінску паклала пачатак будучым мірным перамовам.

Паступова ўсе бакі прыйшлі да разумення: калі не будзе ніякага дыялогу паміж Беларуссю і Еўрасаюзам, не будзе ніякага руху наперад.

«У Мінску было праведзена некалькі раўндаў пасяджэнняў пад званай кантактаў групы Расія — Украіна — АБСЕ. Былі разгледжаны канкрэтныя пытанні. У выніку быў падпісаны пратакол аб спыненні агню ва Украіне. Але вы ведаеце, у гэтай сітуацыі кожны бок павінен быць вельмі шчырым, а не так, што за сталом кажучы адно, а затым, пакінуўшы стол перамоў, здзяйсняюць зусім іншыя ўчынкi. Кожны бок павінен быць шчырым, і кожны бок павінен імкнуцца да спынення гэтага канфлікту як мага хутчэй. Мы спадзяемся, што перамовы, якія праходзілі ў Беларусі, прывядуць да поспеху».

Але, па словах міністра замежных спраў, гэта толькі першы крок, намагае яшчэ трэба будзе зрабіць для таго, каб урэгуляваць гэты канфлікт як мага хутчэй. Беларусь гатовая забяспечыць усю неабходную падтрымку і садзейнічанне ў мэтах урэгулявання гэтага канфлікту.

«Мы хочам, каб усе тры славынскія народы, дзяржавы жылі ў міры і дружбе, як гэта было раней».

ДЫЯЛОГ З ЕЎРАСАЮЗАМ І ШТАТАМІ

Асобнае пытанне падчас інтэрв'ю журналіст прсываў стасункам Беларусі з Еўрапейскім саюзам і Злучанымі Штатамі Амерыкі.

У 2014/2015 навучальным годзе Рэспубліканскі цэнтр інвацыійнай і тэхнічнай творчасці стане эксперыментальнай пляцоўкай па апрабаванні адукацыйных праграм дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі ў галіне робататэхнікі. Мэта праекта «Робататэхніка» — зарыентаваць навучэнцаў на інжынерныя прафесіі. У сувязі з высокай запатрабаванасцю тэхнічных кадраў плануецца адкрыць адрозу 40 (!) рэгіянальных пляцовак па робататэхніцы. Цэнтры будуць стварацца ва ўсіх абласцях краіны як частка сістэмы дадатковай адукацыі школьнікаў. Цяпер на базе мінскіх школ і гімназій працуе пяць цэнтраў робататэхнікі.

Па словах дырэктара Рэспубліканскага цэнтра інвацыійнай і тэхнічнай творчасці Сяргея САЧКО, на пачатковым этапе навучальнае будзе весціся з выкарыстаннем канструктара Lego. Дзеці змогуць канструяваць, мадэляваць робатаў віртуальна і ў натуральную велічыню. Такія заняткі дапамагаюць дзецям і падлеткам развіць лагічнае мысленне і захапіцца праграмаваннем, бо канструяваць робата — гэта толькі палова справы: куды больш важная і адказная задача — задаць яму праграму дзеянняў.

Дарчы, у кастрычніку ў Мінску пройдзе ўжо другі турнір па робататэхніцы для дзяцей. Галоўнай яго дысцыплінай стане робатасумо: «разумныя» механізмы гарантуюць усім захапленым відовішча. А першы турнір, які прайшоў у маі і сабраў 23 каманды з Мінска і Оршы, быў прымаркаваны да чэмпіяната свету па хакеі ў Мінску. Перад камандамі стаяла задача сабраць мадэль робата, які павінен быў пераадолець супраціўленне абаронцаў і прывесці шайбу ў вароты.

Надзея НІКАЛАЕВА

НЕБЯСПЕЧНЫЯ ДЗІРКІ Ў АТМАСФЕРЫ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Нагадаем, што ў свеце забілі трыюгу яшчэ ў 60-я гады мінулага стагоддзя, калі над Антарктыдай была выяўлена вялікая аэонавая дзірка. У 1985 годзе была прынята Венская канвенцыя, згодна з якой многія дзяржавы свету пагадзіліся прымаць захады па ахове аэонавага слою. Беларусь таксама далучылася ў 1987 годзе да Манрэальскага пратакола па рэчывах, якія рэзубаюць аэонавы слой. Такім чынам краіна ўзяла на сябе абавязальствы па скарачэнні і прыпыненні спажывання аэонаразбуральных рэчываў: ужо выведзена са звароту прыкладна 600 тон.

Навукоўцамі даказана, што азон з'яўляецца важным кліматычным фактарам. Што датычыцца Беларусі, то на нашай тэрыторыі назіраюцца невялікія аэонавыя дзіркі, якія мігрыруюць на працягу года па ўсёй паверхні Зямлі. Яны прыходзяць у розныя сезоны і затрымліваюцца на пару дзён. Асаблівую шкоду могуць нанесці ў вясенні і летні перыяды, калі актыўнае Сонца: менавіта праз дзіркі ў атмасферы да нас трапляюць вялікія дозы ультрафіялета. «Мішэнны» становяцца скура, вочы, імунная сістэма.

Таксама сёлетня Мінпрыроды, ГЭФ/ГРААН і Цэнтрам экалагічных рашэнняў праводзіцца даследаванне дасведчанасці насельніцтва аб праблеме ў форме інтэрнэт-апытання.

Кацярына РАДЗЮК.

СМЕРЦЬ ПАД КОЛАМІ ЦЯГНІКА

101-гадовая пенсіянерка трапіла пад цягнік на станцыі «Беларусь».

Як перадае прэс-служба Міністэрства ўнутраных спраў, жанчыну з Валожынскага раёна насмерць збіў цягнік Палац — Мінск, калі та я хацела паспець перайсці пуці па пешаходным насціле перад састанам, які набліжаўся. На жаль, гэта не адзіны выпадак за мінулыя выхадныя: усяго на чыгуначных цягніках былі збіты пяць чалавек, чатырэ з іх — насмерць. На прыпынчым пункце «Садовы» электрычкай Барысаў — Мінск быў смяротна траўмаваны 65-гадовы пенсіянер з Мінска. На перагоне Сцяпянка — Азёршчына электрычка Мінск — Барысаў збіла 62-гадовага мінчаніна. Яму адрэзала ногі. На перагоне Калядзічы — Міханавічы электрычка Асіповічы — Мінск насмерць збіла 23-гадовага хлопца з пасёлка Магучыцкі Мінскага раёна.

З 23 на 27 верасня Міністэрства ўнутраных спраў разам з Беларускай чыгуначкай правядзе спецыяльную аперацыю «Бяспека». Яе мэта — прафілактыка невытворчага траўматызму і даражна-транспартных здарэнняў на аб'ектах чыгуначнага транспарту. Рэідывыя групы будучыя палярдэжвае пераход пуцей у неўстаноўленых месцах, знаходзяцца на аб'ектах грамадзянскіх нападлітку, фіксаваць парушэнні правілаў праезду чыгуначных пераездаў. Плануецца таксама дадаткова абследаваць тэхнічны стан пешаходных насцілаў, пераездаў, сродкаў інфармавання аб набліжэнні цягніка. А нягледзячы на правілы, якія могуць выратаваць вам жыццё, важна памятаць штодня. Будзьце уважлівымі і не перабягайце пуці перад цягніком, які набліжаецца. Пераходзьце пуці толькі ў спецыяльна вызначаных месцах і на дазвольныя светлавы і гукавыя сігналы святлафора.

МАЦІ ПАКІНУЛА ДЗЯЦЕЙ НА ВУЛІЦЫ І ПАЙШЛА Ў КАЗІНО

Супрацоўнікі інспекцыі па справах непяўналетніх Цэнтральнага РУУС сталіцы ў адным з двароў убацьці пакінуць без нагляду шасцігадова дзячынку і яе сястрычку, якой толькі споўніўся адзін месяц. Як высветлілася, іх маці ў гэты час знаходзілася ў...

НАВІНЫ ПАДЗЕІ ФАКТЫ

Спорт-тайм

«ДЫНАМА» ЗДАЕ ПАЗІЦЫЮ?

У традыцыйным спартыўным аглядзе «Звязда» распавядае пра ўдалы старт хакейнага «Дынама» ў хатніх матчах, перамоў Уладзіміра Самсонава на прэстыжных турніры ў Бельгіі і хуткі нахаўт у выкананні Андрэя Арлоўскага.

1 У матчы 23-га тура чэмпіянату краіны па футболе салігорскі «Шахцёр» нечакана разграміў мінскае «Дынама» — 4:1. Пасля 60-ці хвілін гульні лік на табло быў 4:0, і толькі гол Нената Адамчына выратаваў «бела-сініх» ад сухага выніку. У складзе салігорска хет-трыкам вылучыўся Мікалай Януш, яшчэ адзін гол на рахунку Паўла Вайцхоўскага. Януш, дарчы, з дваццаціцю забітымі мячамі выйшаў на першае месца ў спісе лепшых бамбардзіраў беларускага чэмпіянату. Галоўны трэнер «Дынама» Уладзімір ЖУРАВЕЛЬ прызнаўся, што не чакаў такой дрэннай гульні ад сваёй каманды: «Складана штосці каментавачы. Усе абарона згуляла ніжэй за свой узровень. Для мяне гэта стала адкрыццём. Зразумела, тры мячы, прапущаныя пасля перапынку, наклалі адбітак на працяг сустрэчы. Відэавочна, што не халала эмоцый. Адпаведна і дэбют Дзюджэ ў камандзе не атрымаўся. Не хацелі бы бачыць прычыну адмоўнага выніку ў тым, што цэлая група гульцоў адлучалася ў нацыянальную зборную. Каманда, якая імкнецца да высокіх мэтаў, павінна выглядаць стабільна. Таму ніякіх апраўданняў паражэнню няма».

Недалічыўся ачкоў і лідар першынства БАТЭ. Барысаўчане згулялі ўнічыю з жодзінскім «Тарпеда» (1:1). Пасля матча галоўны трэнер БАТЭ Аляксандр ЕРМАКОВІЧ адзначыў, што адчуваўся недаацэнка саперніка: «Зусім незадаволены першым таймам. Лічу, што на гэта паўплываў хуткі гол: футбалісты расслабіліся і падумалі, што справа зроблена. У другім тайме згулялі лепш, але не хапіла ў завяршэнні».

Трэці матч у першай шасцірэчцы таксама скончыўся разграмом: «Нафтан» буйна перайграў «Гомель» — 5:1.

Матчы за 7–12 месцы: «Слуцк»—«Дынама-Брэст» (1:0), «Дняпро»—«Неман» (1:1), «Белшыня»—«Мінск» (1:1).

2 Мінскае «Дынама» ўдала пачало хатнюю серыю матчаў у рэгулярным чэмпіянаце КХЛ. Спачатку «зубры» абыгралі «Атланта» (3:2), а затым выйшлі пераможцамі ў паяўдніку з ЦСКА (3:2). Пасля другой перамогі на «Мінск-Арэне» ў новым сезоне галоўны трэнер «Дынама» Любамір ПОКАВІЧ пракаментавачы гульню сваіх паддзельных: «Вельмі цыжкі матч. Яшчэ большы цяжкі, чым з «Атлантам». Выдатна згулялі ў трэцім перыядзе, асабліва ў меншасці. І, вядома, падтрымка заўзятараў была неверагоднай. Розніца ў ліку ў адну шайбу — гэта іх заслуга!» Наступны хатні матч мінчане правядуць 18 верасня супраць чарапавецкай «Поўначасты».

3 Уладзімір Самсоню выйграў адкрыты чэмпіянат Бельгіі па настольным тэнісе, які з'яўляецца этапам Сусветнага тура. У фінале турніру беларускі спартсмен разграміў шведа Сідона Арвідсана — 4:1. Адназначна, што на шляху да перамогі толькі адночы адда

АД ДУМАК ЧЫСТЫХ ПРЫРОДА РАСКВІТНЕЕ

Рознымі колерамі выадны дні сонечнай і гасцінны Мазыр. Яскравыя фарбы гэтай прыгожага палескаму гораду надалі дэлегацыі з розных куткоў краіны, што завіталі на фінал XII рэспубліканскага экалагічнага форуму.

Прафесійныя экалагі і неабываковыя да праблем прыроды грамадзяне, грамадскія дзеячы і журналісты — больш за 370 чалавек сталі ўдзельнікамі галоўнага экалагічнага свята краіны. Стройнымі калонамі дэлегацыі прайшлі па самай доўгай вуліцы горада, каб павітаць мазыран і прыняць удзел у цырымоні адкрыцця форуму.

Рэспубліканскі экалагічны форум — гэта не толькі выдатнае месца для сустрэчы людзей, аб'яднаных адной справай, магчымасць пазнаёміцца з унікальнымі прыроднымі аб'ектамі нашай краіны, але і важны этап у дзейнасці ўсёй прыродаахоўнай сферы краіны.

«Штогод на форуме падводзяцца вынікі маштабнай працы па захаванні і прымнажэнні прыродных багаццяў, якая сістэмна праводзіцца ў нашай краіне як грамадзянамі, так і суб'ектамі гаспадарання, — адзначыў міністр прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Уладзімір ЦАЛКО. — Пераканааны, што форум створыць перадавыя ўмовы для новых здзяйсненняў на карысць нашай радзімы».

Міністр прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь Уладзімір Цалко (у цэнтры) са старшынёй Мазырскага райканкама Яўгенам Адаменкам і намеснікам старшыні Гомельскага аблвыканкама Алегам Пачынкам на цырымоні адкрыцця рэспубліканскага экалагічнага форуму.

Шасце дэлегацыя экафоруму стала сапраўдным упрыгажэннем свята.

Сёння шмат і часта кажуць пра важнасць захавання прыродных багаццяў, якія знаходзяцца ў распадзжэнні чалавека. І, на думку міністра, гэта правільна. Забеспячэнне экалагічнай бяспекі краіны і стварэнне ўмоў для рацыянальнага выкарыстання прыродных рэсурсаў — адна з найважнейшых задач любой дзяржавы. Ад таго, як мы захоўваем прыродную спадчыну, як клопацімся аб прыродзе, залежыць жыццё і здароўе нашых нашчадкаў. «І гэта яшчэ раз падкрэслівае, што кожны з нас павінен быць экалагам і ў душы, і па прызначэнні», — упэўнены міністр.

Цырымонія ўзнагароджання пераможцаў рэспубліканскіх экалагічных конкурсаў яшчэ раз прадманастравала, наколькі багатая наша зямля на неабыхавы людзей, якія зрабілі ахову прыроды не проста прафесіяй, а справай усяго жыцця. Галоўнымі героямі мазырскага свята сталі

лепшыя прадпрыемствы і арганізацыі, якія займаюцца здабычай і выкарыстаннем матэрыяльных рэсурсаў, працуюць над змяншэннем шкодных выкідаў у атмасферы, добраўпарадкоўваюць тэрыторыі населеных пунктаў і месцаў масавага адпачынку; аўтары лепшых фотаздымкаў і публікацый на экалагічную тэматыку, лепшыя гідраметэролагі, грамадскія экалагі і дзеячы, якія зрабілі ўклад у справу аховы навакольнага асяроддзя.

Падчас форуму таксама прайшла спецыялізаваная выстава «Сучасныя тэхналогіі ў галіне рацыянальнага выкарыстання і аховы навакольнага асяроддзя» — значная падзея для тых, хто звязвае сваю дзейнасць з прыродай і захаваннем яе багаццяў.

Упершыню рэспубліканскі экалагічны форум прайшоў у Беларусі ў 2003 годзе ў горадзе Орша. Яго галоўныя мэты — прапаганда беражлівага стаўлення да прыроды, павышэнне экалагічнай культуры грамадзян і далучэнне грамадскасці да вырашэння праблем навакольнага асяроддзя.

Кожны ўдзельнік «зялёнай» выставы прывёз у Мазыр свае ўнікальныя экзарспрацоўкі — ад газонаў у рулонах і тэхналогіі вырошчвання грыбю ў штучных умовах да сонечных воданагравальнікаў і устаноўках па вытворчасці пелет (драўляных гранул). Пра сваю дзейнасць наведвальнікам расказалі падраджацкія і арганізацыі, падпарадкаваныя Міністэрству, і грамадскія экалагічныя аб'яднанні. Упершыню на выставе быў прадстаўлены і

Выдавецкі дом «Звязда», які з пачатку 2014 года выдае часопіс «Родная прырода».

Нягледзячы на тое, што асноўныя мерапрыемствы фіналу рэспубліканскага экалагічнага форуму прайшлі ў Мазыры, да «зялёнага» фестывалю далучыліся і іншыя рэгіёны Гомельшчыны. У гэтыя святочныя дні прадстаўнікі абласных камітэтаў прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя, іх калегі са сталіцы і ўсіх раёнаў краіны наведалі многія ўнікальныя прыродныя, турыстычныя і прамысловыя аб'екты, якімі сёння ганарыцца палеская зямля. Дэлегацыі азнаёміліся з пад'ходамі ў раённыя праблем аховы навакольнага асяроддзя і добраўпарадкаванням тэрыторыі і аб'ектаў Гомеля, Жыткавіцкага, Жлобінскага, Петрыкаўскага, Рэчыцкага, Рагачоўскага, Светлагорскага раёнаў Гомельскай вобласці.

— Прыемна бачыць, што на многіх прамысловых аб'ектах Гомельшчыны выкарыстоўваюцца экалагічныя арыентаваныя тэхналогіі, а іх кіраванне клопаціцца пра чысціню і бяспеку навакольнага асяроддзя і мясцовага насельніцтва. Гэта добрая і неабходная справа, — падзялялася ўражанымі намеснік міністра прыродных рэсурсаў і аховы

навакольнага асяроддзя Галіна ВАЛЧУГА.

Экалагічны форум не толькі прынес на Мазыршчыну шмат прыемных хвілін для яго ўдзельнікаў і мясцовых жыхароў, але і пакінуў пасля сябе новыя выдатныя мясціны. Так, на тэрыторыі спартыўна-аздараўленчага гарналыжнага комплексу «Ма-

З'явілася ў горадзе і памятная алея, пасаджаная дэлегатамі XII рэспубліканскага экалагічнага форуму.

Пакінулі свой след дэлегаты форуму і ў Прыпяці. Дзякуючы актыўнай працы экалагаў па зарыбленні ўчастка гэтай ракі, «беларуская Амазонка» папоўнілася новымі жыхарамі — моладдзю сцерлядзі.

Падчас форуму намеснік міністра прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Галіна Валчуга пазнаёмілася з прыродаахоўнай дзейнасцю Чыркавіцкага лясытца ДЛГУ «Светлагорскі лягас».

зыр» пачаў работу незвычайны музей-заапарк пад адкрытым небам. Яго «жыхары» — гэта зьверы і птушкі, дрэвы і кветкі... з пластыкавых бутэлек і паперы, створаныя педагогамі і вучнямі мясцовых устаноў адукацыі.

Цікавая канцэртная праграма з удзелам «зорак» беларускай эстрады, святочны феерверк сталі прыгожым завяршэннем XII рэспубліканскага экалагічнага форуму. На наступны год усіх экалагаў краіны зьбірае беларуская сталіца.

А ВЫ ВЕДАЕЦЕ, ШТО...

На тэрыторыі Мазырскага раёна размешчаны знамяці на ўсю краіну прыродны аб'ект — рэспубліканскі ландшафтны заказнік «Мазырскія яры». У гэтым кароўным месце крутацца касгароў нярэдка ўтварае вулвы ў 30 градусаў, а глыбіня пралеглай густой сеткі яроў і лагчын дасягае 40 метраў і больш. Яго часта наведваюць педагогі Мазыршчыны разам са сваімі выхаванцамі і вучнямі, каб адчуць веліч і аднаасова безабароннасць прыроды перад чалавечай дзейнасцю, навучыцца шанавачы і берагчы прыроднае багацце.

Ведай сваіх!

Прыйсці на пошту... і выйграць! Не толькі ў конкурсе

На базе адпачынку «Дружба» завяршыўся чарговы конкурс прафесійнага майстэрства, які штогод праводзіць Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Белпошта», каб назваць імёны найлепшых. Сёлета — сярод начальнікаў гарадскіх і сельскіх аддзяленняў паштовай сувязі.

Як і трэба было чакаць, з'ехаліся на яго мацнейшыя, каб абмяняцца досведам, каб паказаць сябе — літаральна. Бо адразу пасля прывітальных слоў (у тым ліку — намесніка міністра сувязі і інфарматызацыі краіны Дзмітрыя Шэдка), пачалося прадстаўленне камандаў!... дэфіле — прэзентацыя фірменных касцюмаў. А калі ўлічыць, што яны, тыя касцюмы, у кожнай каманды былі розныя, не кажучы ўжо пра дэзін...

Аднак куды больш эмоцый — прычым самых супярэчлівых — выклікала прэзентацыя хатняга задання. Сёлета, што цалкам лагічна, яно прывячалося 70-й гадавіне вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і аб'яўленню ў краіне Году гасціннасці. А таму кожнае з камандаў афармляла (і потым абараняла) адмысловы стэнд, які расказваў аб ролі пошты падчас апошняй вайны, а потым запрашала ўсіх у Беларусь.

Было што паглядзець, было што паслухаць, было над чым паплакаць і, вядома ж, пасмяяцца. Бо, напрыклад, для афармлення стэндаў расшукалі паштавікі і салдацкія боты з гімнасцёркамі, і каскі, і рацыі, і патэфоны, і гармонікі, і ліхтары тых часоў, і гілызы з патронамі, і газету «Правда» за 9 мая 1945 года... А галоўнае — лісты-трохкутнікі — пісьмы з фронту і на фронт. У адным з іх, напрыклад (на стэндзе гамлячана), быў букетік засуханых красак. А побач — кароткае паведамленне, што гэтыя кветкі — з поля бою, што ацалелі яны цудам, пасля шматлікіх бамбёжак 28.6.43 г., што дасылаюцца на памяць — з просьбай аб адным: абавязкова пісаць...

Заддзенай тэме адпавядала і музыка: невялікую па памерах залу запаўняла то грознае «Идет война народная, священная война...», то ціхае, сардэчнае «Бьет» на тэсній пучорке огонь...».

Гучалі паэтычныя словы. Зноў гучала палірыя — ад ціхага расповеду пра малодзенькую пісьманосцу, якая атрыла мянушку Бяда і пасівела, разносчыца па хатах пахаванкі, да пранізлівага «Памяти павших будьте достойны!»... А калі ўявіць, што чыталі гэтыя творы дзяўчаты, жанчыны ў гімнасцёрках... Не, не артыстыкі — канкурсанткі, начальнікі аддзяленняў паштовай сувязі, але ў гэта цяжка было паверыць.

Не менш душы ўклалі ўдзельніцы конкурсу і ў дэманстрацыю беларускай гасціннасці. Як і вар-

та было чакаць, гасцей да нас па-наехала адсюль: з Кітая, Індыі, Італіі, Германіі... Іх трэба было сустрэкаць, абслугоўваць, частаваць (і не толькі хлебам-салом, але і тортамі-пірагамі, гарачымі драўнянымі, забяўляць, распяваць пра сваю краіну. Кожная з камандаў рабіла гэта вельмі цікава і вельмі па-свойму. Немагчыма, здавалася, вызначыць лепшых, кожнае з выступленняў было адметным! Але журы на тое і журы...

Не лягчай, па словах яго старшыні намесніка генеральнага дырэктара РУП «Белпошта» Алены Скрыпчык, прайшлося і ў наступны дзень, калі трэба было ацэньваць тэарэтычныя веды. Як і майстэрства прымяняць іх на практыцы.

У выніку лепшымі сярод начальнікаў гарадскіх аддзяленняў паштовай сувязі (АПС) сталі Тацяцяна СКАРАБАГАТАЯ, начальнік АПС-30 Брэсцкага філіяла (трэ-

пачас конкурсу «Біятлон — паштовы анекдот». Уручыла свае сціплыя прызы і газета «Звязда». У прыватнасці, Алена Баранавая — за паспя-

Узнагароды і кветкі пераможцам — у тым ліку Алене Шчарбак, начальніку АПС Забавічы ад старшыні прафкама Анжалікі Дробавой і генеральнага дырэктара РУП «Белпошта» Ірыны Саксанавай.

выпадкова (суседка параіла). У конкурсе прафесійнага майстэрства ўдзельнічае ўжо другі раз. — У першы, — прызнаецца, — як аператар. Але тады я нічога не

У Беларусь запрашае каманда Гомельскага філіяла РУП «Белпошта».

цяе месяца), Алена БАРАНОВА, начальнік АПС-9 аб'яднанага цэха паштовай сувязі Гродзенскага філіяла (другое месца), Лілія КАВАЛЬЧУК, начальнік АПС №3 г. Слоніма (першае)...!

Сярод кіраўнікоў сельскіх АПС найлепшай прызнана Кацярына СТАНКЕВІЧ — начальнік аддзялення паштовай сувязі ў вёсцы Залесе Смаргонскага раёна. На другім і трэцім месцах — Святлана УЛІНЦКЕНЕ, начальнік АПС Вялікай Рагозніца Мастоўскага РВПС, і Алена ШЧАРБАК, начальнік АПС Забавічы Барысаўскага РВПС.

Гэтыя ганаровыя званні падмацаваны і матэрыяльна — прэміямі ў памеры 5, 6 і 7 мільяну рублёў.

Ганаровым званнем «Лепшы знаток паштовай справы» і «Лепшы майстар...» адзначаны Людміла Зубелік, начальнік АПС Путрышкі аб'яднанага цэха паштовай сувязі Гродзенскага філіяла, і Лілія Кавальчук, начальнік АПС №3 г. Слоніма, якія набралі максімальную колькасць балаў у тэарэтычнай і практычнай частцы конкурсу.

Па-за ўвагай журы не засталіся, вядома ж, ні хатняе заданне, ні яркі прафесійны дэбют, ні вернасць прафесіі, ні артыстызм, ні іскрамётны гумар, праўдзены

важылі... Калі не лічыць таго, што «засявілася»: мяне пасля конкурсу, так бы мовіць, заўважылі, прапанавалі ўзначаліць аддзяленне сувязі... Так што сёлета я ўжо ў новай якасці — і нават з перамогай! Можна, сцены дапамаглі, бо з месца таму мы ўсёй сям'ёй тут, у «Дружбе», адпачывалі. Надвор'е стаяла проста шыкоўнае! Паснедалі — і на Вячу. Спадбалася і дзецям, і нам з мужам. Нікіх Канараў не трэба!

Чытае «Звязду» і Кацярына Станкевіч, начальнік АПС «Залесе» Смаргонскага раёна. На пошту яна таксама прыйшла выкладваць і таксама па парадзе суседкі.

— Мяне вельмі цікава прынялі, усюму навучылі (па прафесіі я настаўніца матэматыкі). Вельмі падабаецца працаваць з людзьмі! А конкурс — ён жа яшчэ і сьвята! Экскурсія па Мінску, паход у тэатр, бездакорная арганізацыя, столькі прыемных уражанняў... За ўсім гэтым — вялікая карпатлівая праца.

— У нас гэта ўжо 18-ты конкурс прафесійнага майстэрства, — гаворыць генеральны дырэктар РУП «Белпошта» Ірына САКСОНАВА. — А будзе і 19-ты, і 20-ты і г.д., таму што прадпрыемства прытрымліваецца сваіх традыцый, таму што ўсе і штогод ахолены духам спорніцтва, бо спачатку праводзіцца конкурс на раённых узроўнях, далей — на абласных. І толькі потым, сярод пераможцаў, вызначаюцца лепшыя ў краіне. Прыемна, што сярод удзельнікаў усё больш маладых, адукаваных. Яны — гонар пошты, яе заўтрашні дзень.

...І ён, трэба сказаць, не можа не абнадзеіваць. Яшчэ і таму, што ў прафесію, мяркуючы па вітальным слове навуцэнцаў падлежка сувязі, прыходзяць мужчыны. А чаму б і не?

Валянціна ДОУНАР

лі «Покліч Палесся», нас вельмі гасцінна сустракаюць. Думаем, што прыехалі першыя, але не апошні раз. Нам, простым людзям, славянам, і з беларусамі і з расіянамі няма чаго дзяліць. У нас адна культура, падобныя мовы, песні мы спяваем адны і тыя ж. Будзем спадзявацца, што крыйз у нашай краіне часова, а культурныя стасункі дапамогуць згладзіць усе праблемы мірным шляхам.

Думалі-гадалі гледачы: што ж агульніка паміж Палессям і Чукоткай. Але ж выступленне жыхароў далёкага расійскага паўночнага краю назіралі і слухалі з задавальненнем. Артысты з Анадыра прадманастравалі ўнікальны від гарлавых спеваў і танцавальныя мініяцюры пра марскіх коцікаў і тайгу.

Увесь дзень на фестывалі працавалі тэматычныя падворкі васьмі раёнаў Гомельшчыны

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Да ўкраінцаў сёння і на фестывалі асаблівае стаўленне. Жытомірскі мужчынскі квінтэт «Чып» здзіўліў усіх не толькі каларытам і самабытнасцю, але і незвычайна высокім голасам саліста. Кіраўнік Алег Шышук тлумачыць, што назваліся так у гонар... затычкі, якая выкарыстоўваецца для драўлянай бочкі, дзе захоўваецца мясцовая самагонка.

— У нас ёсць такая прымаўка: «Пайшоў вясель, як чып». Так і мы на кожным свяце — тое, што трэба, для любой бочкі — затычка. Тут, на фестывале

Беларусі Ірыны Дарафеевай, сталі ўдзельнікамі творчай сустрэчы са стваральнікамі фільма «Белыя росы. Вяртанне», папрысутнічалі на цырымоні гашання спецыяльнага штэмпеля. Конкурс «Палеская прыгажуня — 2014» таксама выказвае пераможцу — ёю стала Валерыя Валынчыц з Луніна.

Упершыню госці фестывалю змаглі убачыць выступленні аўтэнтычных калектываў «Палескія

ПРЫЦЯГАЛЬНЫ ПАЛЕСКІ КАЛАРЫТ

(Жыткавіцкага, Ельскага, Калінкавіцкага, Лельчыцкага, Мазырскага, Нараўлянскага, Петрыкаўскага, Хойніцкага) і трох — Брэсцкія (Лунінецкага, Пінскага, Столінскага). Тут можна было пазнаёміцца з традыцыйнымі для Палесся народнымі рамяствамі, пакаштаваць незвычайнае стравы, у тым ліку з бульбы і рыбы. Фотавыстава «Знакамітыя палескія» расказвала пра вядомых людзей — выхадцаў з беларускага Палесся. Гледачы убачылі канцэрт заслужанай артысткі

гульні» — прадстаўнікі мікрарэгіёнаў далі канцэрт, у якім прадставілі рознажанравыя ўзоры фальклору з фрагментамі старадаўніх летніх і восеніскіх календарна-земляробчых і сямейна-побытовых свят і абрадаў.

Міжнародны фестываль «Покліч Палесся», які прай-

Беларусі Ірыны Дарафеевай, сталі ўдзельнікамі творчай сустрэчы са стваральнікамі фільма «Белыя росы. Вяртанне», папрысутнічалі на цырымоні гашання спецыяльнага штэмпеля. Конкурс «Палеская прыгажуня — 2014» таксама выказвае пераможцу — ёю стала Валерыя Валынчыц з Луніна.

Упершыню госці фестывалю змаглі убачыць выступленні аўтэнтычных калектываў «Палескія

шоў у аграгарадку Ляскавічы Петрыкаўскага раёна, стане брандам Гомельскай вобласці, лічыць старшыня Гомельскага аблвыканкама Уладзімір Дворнік.

— Старажытная культура сёння выклікае усё большую цікавасць, таму з кожным годам тут, у Ляскавічах, усё больш і больш удзельнікаў свята, — заўважыў ён.

Ірына АСТАШКЕВІЧ.

Фотавыстава «Знакамітыя палескія».

Старэйшае пакаленне памятае, як некалі ў адным шэрагу з найбольш вядомымі новабудульямі вялікай краіны, звонкімі назвамі, такімі як БМ, Турксіб, Мангышлак, Беларускі шынны, гучала і прыгожае слова Парахонск. На былых балотах — на меліяраваных землях беларускага Палесся — будавалася спецыялізаваная гаспадарка, закладаная стаць адным з найбуйнейшых у Саюзе вытворцаў мяса і малака. Сёння адкрытае акцыянернае таварыства «Парахонскае» моцна стаіць на нагах і ўваходзіць у лік найбольш паспяховых айчынных вытворцаў жывёлагадоўчай прадукцыі. Шчыльнасць пагаляю тут — адна з лепшых у краіне. І тым не менш былы саўгас пастаянна нарошчвае свой вытворчы патэнцыял.

«Звязда» пастаянна сочыць за справамі перадавога калектыву. Мінуты раз мы бывалі ў «Парахонскім» у чэрвені 2011 года, калі там разгортвалася гіганцкая будоўля. І вось — новыя сустрэчы.

ААТ «Парахонскае» ДОБРЫМ ЛЮДЗЯМ

Уладзімір Фёдаравіч ХРАЛЕНКА кіруе «Парахонскім» пятнаццаць гадоў.

«СТАРАЕМСЯ ЗАМАЦОЎВАЦЬ ЛЮДЗЕЙ, ЯКІЯ ЛЮБЯЦЬ ВЯСКОВАЕ ЖЫЦЦЕ»

Расказвае дырэктар ААТ «Парахонскае» Уладзімір ХРАЛЕНКА

— Так, мы перасягнулі планку вытворчасці малака ў 70 тон за дзень. Продаж — 63-65 тон. І 4 тысячы тон мяса за год.

З такімі сур'ёзнымі рэсурсамі, з тым патэнцыялам, які назапашаны нашым спецыялістам гораў працаваць дрэнна. І любі, нават самы выдатны спецыяліст павінен разумець, што нешта вартае можна зрабіць толькі ў калектыве. Толькі калектывнымі намаганнямі. Стаць творчым стрыжнем, творчым рухавіком калектыву, у якім ты працуеш, які табе падпарадкаваны (жывёлагадоўчы комплекс, жывёлагадоўчая галіна, раслінаводства як напрамак, брыгада і гэтак далей) — вось задача нашага спецыяліста.

У вёсцы ідуць свае справы, якія трэба бачыць і разумець. Насельніцтва пастарэла. Моладзь атрымліваецца цэжка і вясці сваю гаспадарку не хоча. Раней у нас у прыватным сектары было 800 кароў, а цяпер і 100 не набіраем. Ды і навошта? Калі чалавек зарабляе да пайміліёна ў дзень, то яму прасцей «падаць» кароўку ў краме. Каровы пакінулі падвор'е. Тое ж самае і з свіннямі, птушкамі. Хаця, каб трымаць іх, усё для гэтага ёсць у кожнага. Паўтоны збожжа ён атрымае па льготнай цане, можа выкарміць трох-чатырох свіней. Сена прывязуць проста ў двор. Бульбу пасадзяць, выкапаюць і таксама прывязуць. Тым не менш людзі імкнуцца жыць няяк чужы. Калі раней мы аддавалі да 1 тысяч

навучыліся (лепш сказаць, прытасаваліся) вырошчваць кукурузу. Таксама рыхтуем належным чынам і садзім з 1 па 15 мая, каб не трапіць пад замаразкі.

Адным словам, спецыялізацыя на малаці і мясе цалкам апраўдана. Што дазволіла ўзяцца на такі ўзровень? У нас шчыльнасць пагаляю — адна з найбольшых у краіне. Маюм 1,4 галявы буйной рагатай жывёлы на гектар (па рэспубліцы ў сярэднім даходзіць да адзінкі, і то рэдка). У нас заўсёды дастаткова кармоў, і ўся вытворчасць грунтуецца на ўласных кармах. За апошнія 5 гадоў пры прыросте пагаляю ад 8 да 20 тысяч яны з гэтай няпростай задачай спраўляліся. Найноўшая тэхніка, якую маем, дазваляе пры любых умовах надвор'я вырошчваць і нарыхтоўваць якасныя кармы. А ёсць якасныя кармы — ёсць малако і мяса. Калі ёсць малако і мяса — ёсць грошы. Ёсць грошы — ёсць далейшае расшырэнне ўзнаўленне.

Працаваць стараемся эфектыўна, эканомна, выкарыстоўваем любую нішу для дыверсіфікацыі вытворчасці і яе інтэнсіфікацыі. У якасці прыкладу можна прывесці разгортванне вытворчасці камбікармоў на ўласным заводзе, які мы летась пусцілі дзюх двох доўлі сціпных ліній, што не задавальнялі нас ні аб'ёмам, ні якасцю прадукцыі. Перапрацоўваем рапс і сою на алей, які прадаем, а макуха застаецца на корм жывёле. Цяпер вырашылі вырабляць

экскаватара і бульдозераў штогод паспяваем прывесці ў парадка 30-40 кіламетраў. Бо тэрміні маюць уласцівае асядаць, каналы зрываюцца больш мелкімі, забягаюцца глеем і пастаянна зарастаюць травой, іх трэба чысціць і абкошваць... І імкнемся грамадна, кваліфікавана гаспадарыць на новых землях. Што таксама не проста, я ўжо прыводзіў прыклады таго, у якія экстрэмальныя ўмовы нас нярэдка ставіць надвор'е на тэрэфінах.

У нас на тэрэфінах 8 помпавых станцый, якія ў любы момант могуць як падаць, так і адпампаваць вадку. Хоць пабудаваны яны і функцыянуюць за кошт бюджэту, але іх персанал аперацыйна разгуче на ўсе нашы просьбы, на сітуацыю, якая складаецца. І паводак панізіць, і наадварот, дабавіць вады. Мы ў сваю чаргу не шкадуем укладаць сродкі ў рамонц цэнтральнага шлюза, без спраўнай работы якога сістэма працаваць не будзе.

— Скажыце, вы не думалі над тым, каб арганізаваць уласную перапрацоўку?

— Мы прайшлі гэты шлях у 90-я гады: мелі свой каўбасны цэх і выпускі да 30 тон каўбас за месяц. І тады яе ў гандлі не хапала, і ў гэтым была логіка. А сёння — перавытворчасць. Каб быць канкурэнтаздольным на гэтым рынку, спатрэбіцца і абсталяванне, якое працуе па суперсучасных тэхналогіях, і першасны спецыялісты перапрацоўшчыкі, якія гэтымі сучаснымі тэхналогіямі валодаюць. Не ўсе мясакамбінаты ў гарадах маюць такое абсталяванне і такіх спецыялістаў. Нам з імі спаборнічаць было б сёння складана. Няма вялікага сэнсу ўносіць такія істотныя карэктыўныя ў адладжанае вытворчае жыццё.

— Тады з чым вы звязваеце перспектывы гаспадаркі? З паспяховым функцыянаваннем вашых

маладым, з папаўненням, у каго свежы погляд на справу: знайдзі магчымасць павялічыць прывагі сабе б на 10 грамаў, і ты забяспечыш сабе зарплату на 5 гадоў наперад. Альбо матывавана зменш спажыванне канцэнтрату на кілаграм, разумна іх збалансаваўшы, і на нашым аб'ёме зможаш яшчэ адну тысячу гадоў пракарміць цэлы год. Рэзервы ёсць, і патэнцыял ёсць.

Асаблівы наш клопат — дарогі, без якіх няма не толькі добрай эканомікі, але і культуры. Сетка асфальтаваных дарог у гаспадарцы досыць развітая. Калектывы ДРБУ-8 і ДРБУ-104 папрацавалі старанна, надзейна звязалі нас з буйнымі гарадамі і тым самым забяспечылі бесперапынную работу нашага збытовага канвеера. Сваю прадукцыю пастаўляем вядомым калектывам: малако — ААТ «Савушкін продукт», звыш 60 тон на дзень, і іншага такога буйнога пастаўшчыка ў іх няма; мяса — Пінскаму мясакамбінату. Партнёры сур'ёзныя, адчуваем перад імі сваю адказнасць і стараемся ні ў чым не падвесці — ні колькасцю, ні якасцю прадукцыі. А яны ў сваю чаргу не падводзяць нас пры разліках.

Калі гаварыць пра нейкія праблемы, то скажу пра найбольш важную: перашкаджае перш за ўсё адсутнасць танных крэдзітаў, асабліва для будаўніцтва жылля на сяле. (Вяртаюся да гэтай тэмы зноў, бо яна таго заслугоўвае.) Гаспадарка наша развіваецца, ёй патрэбны рабочыя рукі, а жыллём я пакуль не магу забяспечыць працоўныя рэсурсы ў поўным аб'ёме.

Мы за апошні час прынялі да сябе на працу шмат моладзі. А дзе моладзь, там і маладыя сям'і, там папаўненне. За мінулы год на тэрэфінах нашага сельсавета нарадзілася 34 дзіцяці. І сёлета чакаем такое ж прыбаўленне. (У сельвыканкаме нам назвалі такую лічбу: з пачатку года нарадзілася яшчэ 28 парахонцаў. — Аўт.) Некаторыя маладыя мамы сваю задану разумеюць правільна і нарадзілі па двое, а то і трое дзетак, не выходзячы з дэкрэту. У дэкрэце 40 чалавек знаходзяцца пастаянна. Што радуе. Дзеці — гэта будучае, гэта перспектыва.

Ёсць нават цэлы пасялек, які мы жартам называем Рублёўкай: у ім пасяліліся маладыя спецыялісты. Бывае так, што спецыялісты прыходзяць, і ў іх па двое, па трое дзетак. І мы іх ахвотна прымаем на працу. Так што заўтрашні дзень у акцыянернага таварыства праглядываецца не менш аптымістычным.

Ужо сёння вытворчае, сацыяльнае, культурнае жыццё ва ўсіх сямі населеных пунктах паўнаўраўнаснае, цікавае. На тэрэфінах «Парахонскага» працуе агульнаадукацыйная сярэдняя школа, спартыўная школа, дзіцячы сад, музычная школа. Возім людзей на канцэрты ў Пінск. Калі адзначаем Дзень роднай вёскі ці Дзень работніка сельскай гаспадаркі, калі падводзім вынікі — заўсёды запрашаем артыстаў, нават са сталіцы. Але і нашы запатрабаваны, ёсць народны ансамбль «Красачкі» — часта выступае, а ў Доме культуры ансамбль «Маладзіцы», які таксама прафесіянальна цешыць вока і слых вясцоўцаў. Напрыклад, закончылі ўборку, камбайны вярталіся на цэнтральную сядзібу — іх сустрапі песнямі, павішчалі, падзякавалі. Людзям было прыемна.

На гульні чэмпіянату свету па хакеі ездзілі ў сталіцу 60 чалавек. А ва ўласным чэмпіянаце спаборнічаюць каманды механізатараў, вадзіцель, сваю каманду выступаюць спецыялісты. Такія спартыўныя святы праходзяць цікава.

У нас ёсць уласныя магазіны, два прадуктовыя і адзін прамтаварны. Лічым, што няхай людзі лепш нсуць заробляючы ў гаспадарцы грошы ў сваю краму, дзе выбар, асартымент не горшы за гандлёвыя цэнтры ў горадзе. І дзе можна ўзяць на пазыку суму тавары ў крэдыт. Так што працэнтаў да 70 заробатнай платы людзі пакідаюць у нашым магазіне. Ім не патрэбна традыцыйныя грошы і час на паездку ў горад. Свае сталовае і кавярня, дзе прыводзяць вяселлі, любія ўрачыстасці. Беларускі банк устанавіў інфармацыйны кіёск, а зараз будзе ўстанавіваць і банкамат. Так што запрашаем да сябе. Добрым людзям рады будзем.

На плячх маладога спецыяліста, начальніка МТК № 2 Віктара ЛЯУШЫ — клопат пра вялікае малако.

— Не сустракаліся з вамі з лета 2011-га, паважаны Уладзімір Фёдаравіч. Што за гэты час з'явілася новага?

— Мы практычна завяршылі ўсе тры буйныя будаўнічыя аб'екты, якія вы бачылі мінутым разам у стадыі ўзвядзення ці карэнай рэканструкцыі. Нягледзячы на тое, што летась фінансаванне практычна не было, бо існавалі складанасці з крэдытнымі рэсурсамі, мы працягвалі будаваць — знаходзілі нейкія ўласныя сродкі, пазычалі іх будаўнікам. СПМК-28 і ААТ «ПінскСаўгасбуд» — партнёры надзейныя, і мы знайшлі агульную мову. Дамовіліся, што будзем працягваць узвядзенне, бо замарожаны аб'ект ідэальна падыходзіць для расцягвання. У выніку такой узаменай стратэгіі сёння маем дзесяць наогул новых ці каронным чынам абноўленых буйных сучасных комплексаў. Пяць малачнатаварных і пяць па адкорме і гадоўлі буйной рагатай жывёлы. У нас таксама сучасны зернесушыльны комплекс. І летась практычна завяршылі майстэрню (другую па ліку) і ўвёлі яе ў эксплуатацыю. Стварылі там годныя ўмовы для работы персаналу, а таксама бытавыя ўмовы для людзей, які зарабляюць у цяпле. У той жа майстэрні ўзвёлі некалькі будынкаў, якія дазваляюць надзейна захоўваць драгую тэхніку.

Працэнтаў на 60 выканалі падвышаны пуць на сваёй чыгуначы, які здольны прыняць любыя сыпучыя і нават вадкія грузы, акрамя паліва. Пры нашых аб'ёмах вытворчасці, пры пастаўцы бялковай сыравіны і ўгнаенняў парадку 10-15 тысяч тон ён нам вельмі патрэбны, бо на разгрузку заўсёды даводзіцца прыцягваць сур'ёзныя працоўныя рэсурсы. Цяпер гэты «дзявятый вал» будзе разгружацца механізавана. Зможам дапамагчы і суседнім гаспадаркам, даваць ім магчымасць выконваць працэмікую аперцыю не ўручную, а на сучасным узроўні.

Сёлета фінансаванне пачалося вясной, услед за гэтым мы крышачку перапрабавалі свой бізнес-план, таму што змянілася сітуацыя, і закрылі даўгі будаўнікам. Цяпер ідзе дашліфоўка аб'ектаў, будзем гаварыць так, бо на любой будоўлі заўсёды ёсць пытанні, якія патрэбна ўзгадніць з санстанцыяй, пажарнай службай, экалагамі і гэтак далей.

Працялі добраўпарадкаванне, заасфальтавалі пад'езды і дваровыя тэрыторыі. Завяршаем мытку і сістэму пажаратрашэння. Раней на іх элементарна не хапала сродкаў.

— Што з напаўненнем новых сцен, Уладзімір Фёдаравіч?

— Па напаўненні новых комплексаў «жылцамі», па шчыльнасці пагаляю мы дасягнулі практычна магчымасці, сёння ў нас больш за 20 тысяч гадоў жывёлы. Аб'ём вытворчасці прадукцыі пастаянна нарошчваецца, які і прадукцыйнасць стаіць. Усе гэтыя гады ідзе паступальна наперад. Магчыма, да лепшых гаспадарак краіны па надоях пакуль не дасяглі, што тлумачыцца яшчэ і неабходнасцю генетычна падмацоўваць статак. А гэта прыходзіць з гадамі. Са статакам працуем усур'ёз, шырока выкарыстоўваем перадавы вопыт. За гэтыя гады фактычна ў тры разы павялічылі аб'ёмы валавой прадукцыі, я маю на ўвазе ў грашовым выражэнні. Пакуль грошай хапае на вытворчасць, у тым ліку на пашырэнне ўзнаўленне, на сацыяльнае жыццё, на разлікі з банкамі па крэдытах. Абнаўляем машына-трактарны парк, тэхналогіі, каб не адставаць ад людзей. Цэны на нашу прадукцыю за гэтыя гады не выраслі, у адрозненне ад цэн на энергаресурсы, насенне, ўгнаенні і гэтак далей.

У нас таварная прадукцыя — малако, мяса, і ад яе вытворчасці залежыць

На палетках кіліць работа.

канчатковы вынік. Падтрымка, якую атрымлівае сельгасвытворца ад дзяржавы, значная, хоць пакуль не кампенсуе нашы затраты. Тым больш што летась мы пацярпелі ад кліматычных умоў, якія склаліся. Вясной нас зачэпалі цыклон «Хаўер», выпала шмат снегу, а мы знаходзімся сярэд трох рок і, што называецца, патанулі. Але зарыентаваліся, і там, дзе не змаглі сабраць збожжа, забралі сенажом і сіласам. Малако было, надой ўдалося ўтрымаць на дастаткова высокім узроўні, за гэты кошт купілі збожжа.

Будаваць новы дом дорага, таму калі ў вёсках прадаюць гатовыя, стараемся купіць, робім там рамонт і селімся ў работнікаў. Хоць яны з куды большым задавальненнем ідуць у новыя катэджы. Іх можна зразумець: цэлы дзень адпрацаваў, і хочацца адпачыць, а не займацца, напрыклад, нарыхтоўкай дрэў. Але мы ў сваю чаргу стараемся, калі ўжо набылі кватэру, то стварыць там нармальныя ўмовы — газіфікаваць яе, забяспечыць вадой і цяплом.

Вядома, калі б у дзяржавы з'явілася магчымасць дапамагчы, гэта была б вялікая справа. Мы маглі б лятчыць вырашаць задану з забяспечанасцю кадрамі механізатараў, ды і даяркі таксама. Трэба замацоўваць людзей, якія любяць вясковае жыццё, пакіраўці іх.

На тэрыторыі нашай гаспадаркі ўжо няма ніякіх праблем, у нас усе ўладнае і добра.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

— Гэта вельмі цікавае пытанне, якое трэба разглядаць з розных бакоў.

— Як вы адносіцеся да тэмы пераходу з саўгасу ў ааат?

гасцінна запрашае: РАДЫ БУДЗЕМ

«НЕ ТОЛЬКІ З АДУКАЦЫЯЙ, АЛЕ І З ЖАДАННЕМ ПРАЦАВАЦЬ»

У калектыўнай гутарцы з карэспандэнтам «Звязды» прынялі ўдзел намеснік дырэктара па вытворчасці Мікалай ЖЫЛІНСКІ, намеснік дырэктара па жывёлагадоўлі Мікалай БАНЦЭВІЧ і галоўны эканаміст Марыя ІЛЮЧЫК.

Кар. Давайце пачнем нашу размову з расказу пра палітыку работы.

М. Жылінскі. Мы — у графіку палітыкі работ. Своечасова правялі ўборку і ўсе работы, якія павінны былі завяршыцца. І задаволены ўраджайнасцю.

Вытворчы працэс у сельскай гаспадарцы бесперапынны, адначасова з палітыкай работамі вядзецца вытворчасць малака і мяса. Сёння (па стане на канец жніўня, калі адбылася наша сустрэча. — Аўт.) мы яшчэ

М. Ілючык. Важна, што мы паставілі ў строй дзеючыя асноўныя вытворчыя магутнасці, запоўнілі іх жывёлай і цяпер асвойваем, выкарыстоўваючы вопыт перадавых гаспадарак і комплексаў. І развіваемся далей. Дырэктар ужо згадаў, што ў нас ёсць свой новы камбікормавы цэх, а па сутнасці гэта завод, яго прадукцыя амаль — 15 тон за гадзіну. Выпускае амаль усе неабходныя нам віды камбікорму, вольш што важна. Сёння расход камбікорму — 1200 тон у месяц. Наша пазіцыя такая: нашоства купляць, калі мы ў стане зрабіць усё самі і найлепшым чынам?

Кар. Яшчэ адно пытанне па палітыцы. Мікалай Васільевіч, пры той засусе, якая так доўга стаяла летам і якая ва ўсіх у нас на паміці, у чым было ваша ратаванне? У ра-

М. Ілючык. Сёлета на насенне ўбрана 500 гектараў траў, з іх намалочана 270 тон. На ўраджайнасць насення траў паўплывала, безумоўна, тая гарачыня, якая была ўлетку, сапраўды можна нават сказаць, засуха. Насенняводства — справа выгадная, таму і ставімся да яго належным чынам. У нас ёсць комплекс абсталявання для дапрацоўкі насення, паставілі спецыяльную лінію па ачысціцы. Летась атрымалі ад рэалізацыі менавіта гэтай прадукцыі больш за 2 мільярды рублёў вырочкі, сёлета таксама разлічваем на неблагія вынікі.

У дадатка мы яшчэ займаемся і рэалізацыяй гаспадаркам вобласці насення азімых збожжавых культур.

Кар. У сувязі з гэтым пытаннем: і які занятак усё ж найбольш прыбытковы?

М. Ілючык. Калі гаварыць пра недахоп кадраў, то падкрэслім — перш за ўсё нестача кваліфікаваных кадраў. Людзі прыходзяць, але мы хацелі б мець магчымасць выбару.

М. Жылінскі. Ды і тэхніка сёння складаная, камбайны аснашчаюцца электронікай. І амаль на 100 працэнтах тэхнікі стаяць прыборы спадарожнікавай сістэмы GPS, з дапамогай якіх дабіваемся эфектыўнасці работ. Вельмі важна, каб працавалі людзі з сярэдняй спецыяльнай адукацыяй.

М. Ілючык. Не толькі з адукацыяй, але і з жаданнем працаваць. Для эфектыўнай працы створаны ўсе ўмовы. І зарплата нядрэнная — за 7 месяцаў у сярэднім каля шасці мільёнаў, увогуле сацыяльны пакет не бліжэй. Мы клапацімся пра тых, хто да нас прыходзіць, выдзяляем жыллё, выплачваем пад'ёмныя. Садзім на нармальную тэхніку. І ўмовы працы таксама нармальныя. Адным словам, даём людзям магчымасць паказаць сябе з лепшага боку. І хацелі б бачыць аддачу.

М. Жылінскі. Так, зарплата па вясковых мерках нядрэнная. Яна дазваляе тым, хто не хоча трымаць прысядзібную гаспадарку, не займацца ёю. Асабліва не імкнуча да гэтага маладзейшыя. Яны выкладаюцца на працы, часта і не ў адну змену, асабліва ў сезон, а дома хацелі б проста адпачыць. Але гэта датычыць не ўсіх. Толькі адзін прыклад. У маладога вадзіцеля Юрыя Калюты — поўны двор жывёлы: там і козы, і свінні, і трысы. Чалавек клапаціцца пра сваю сям'ю. Ён і працуе нармальна, і дома — спраўны гаспадар.

Кар. З кожным годам растуць цэны на тэхніку і запчасткі да яе, на насенне, сродкі абароны раслін, ГЗМ і гэтак далей. Які ў гаспадарцы павінен быць запас трываласці, каб усё гэтыя павышэнні цен вытрымаць?

М. Ілючык. Мы можам адказаць толькі ростам вытворчасці, рацыянальным выкарыстаннем сродкаў, іх эканоміяй, зважэннем затрат на вытворчасць да нейкага разумнага ўзроўню. На нашу ўласную прадукцыю бясконца цэны павышацца не будуць, бо гэта ўжо пытанні харчовай бяспекі краіны, пытанні дабрабыту народа. Цэны на малака, цэны на мяса рэгулююцца Мінсельгасхарчам, мы свае ўстанавіць не можам. Так што выйце адно — пастаянны рост выпуску сельскагаспадарчай прадукцыі. І рацыянальнае вядзенне вытворчага працэсу. Тады усё будзе добра.

Рынак збыту ў нас стабільны — толькі давай прадукцыю. І наша задача — вырабіць яе як мага больш і затраціць на гэта як мага менш сродкаў.

Кар. Мікалай Мікалаевіч, калі ласка, пра надой, прывагі — папулярна...

М. Банцэвіч. У гаспадарцы на сённяшні дзень налічваецца 4 тысячы фуражных кароў (на наступны год запланавалі 5 тысяч). Утрымліваюцца яны на пляці малочнаватарных комплексах, на кожным — вялікая і малая дальніны залы, абсталяваныя высокапрадукцыйнымі дальнінымі ўстаноўкамі. У малых вядзецца раздой кароў пасля ацёлу, пасля чаго яны пераводзяцца ў вялікую залу.

І яшчэ ў пляці комплексах знаходзіцца жывёла на дагадоўванні і адкорме. Усе работы на комплексках механізаваныя. А ўсяго ў гаспадарцы налічваецца больш за 80 памішканняў, дзе ў боксах утрымліваецца жывёла. Боксы штодзённа вычышчаюцца, жывёлу падсілкаем саломой. Жывёла на адкорме і гадоўлі ўтрымліваецца на глыбокай падсілцы. Саломай забяспечваем сябе самі, не закупляем.

Дойм зараз на адну фуражную кароўку 18,4 літра. За сем месяцаў надоена на 3515 літраў. Па выніках года плануем выйсці па надоях на 6.200. Да ўзроўню мінулага года сёння пласцею. Рэалізавана малака дзяржаве

Утульна ў новых катэджах, прыгожа ў іх дварах.

сортам «Экстра» 95,8 працэнта. Але трэба папрацаваць над таварнасцю (87,9). Гэта тлумачыцца тым, што для гадавання ялавічыны мы закупляем у гаспадарках раёна і рэспублікі шмат маладняку. Скажам, за 7 месяцаў закуплена 4355 бычкоў на адкорм, на гадаванне. Сваіх цялят у нас за гэты час нарадзілася 3580. А каб падтрымліваць пагадоўе ў 21-22 тысячы галоў, мы і мусім закупляць жывёлу.

Праддзена мяса за 7 месяцаў 3058 тон. Сярэднясутачныя прывагі з пачатку года — 738 грамаў. Ёсць над чым папрацаваць, патрэбна дацягнуцца да 750-ці.

Кадрамі жывёлаводаў і спецыялістаў забяспечаны амаль цалкам. Каб гарантаваць высокую якасць прадукцыі, трымаем жалезную дысцыпліну. Бо калі будзе дапушчаны нават невялікі промах, ён адразу адб'ецца на вытворчасці.

Безумоўна, поспех забяспечваюць перш за ўсё высокія тэхналогіі, сучаснае абсталяванне. Малако ад саска да халадзільніка ідзе па трубаправодзе, нідзе не сустракаецца з рукамі чалавека. У халадзільнік паступае ахалоджаным да 10 градусаў. А раней, калі даілі ў летніх лагерах, тэмпература паветра — 30 градусаў і малака не меншая. Паспрабуй захаваць якасць. У той час адна даярка з вёдрамі даіла 35 кароў. Сёння, каб падаць 4 тысячы, спатрэбіцца 6 армія даярар. Дык вось, два апэратары машыннага даення абслугоўваюць 700 кароў.

М. Жылінскі. Спадзяёмся, што наша якаснае малако будзе запатрабавана і ў суседняй Расіі. Дарэчы, яно і сёння запатрабавана: «Савуш-

Кар. Марыя Канстанцінаўна, вернемся на хвілінку да пытання пра вашы інвестыцыі. Чыю тэхніку вы набылі?

М. Ілючык. Набываем сельскагаспадарчую тэхніку пераважна айчынай вытворчасці. Той жа трактарны парк — гэта ў асноўным высокапрадукцыйныя беларускія машыны. Камбайны — толькі наша тэхніка, якой мы даяраем. Аўтамабілі — таксама. Так што дастаткова высокія вынікі атрымліваем на айчынай тэхніцы. А прычальныя агрэгаты ёсць і імпортныя.

М. Жылінскі. Калі мы гаворым пра вытворчы поспехі свайго акцыянернага таварыства, то варта падкрэсліць, што яны сталі магчымымі дзякуючы стараннай працы калектыву і ўмеламу кіраўніцтву з боку нашага капітана і яго каманды. Уладзімір Федаравіч паўторна прыняў «Парахонскае» ў нялёгкае час, падабраў граматных спецыялістаў, якім цалкам даярае і якія з веданнем справы забяспечваюць свае напрамкі. Разам змаглі павесці справу так, што цяпер да нас прыязджаюць за перадавым вопытам.

Спецыялісты сярэдняга звяна таксама на сваім месцы. Начальнікі ўчасткаў поўнацю адказваюць за стан спраў на участках. Начальнікі комплексаў — на комплексах. Адказваюць і за тэхналогіі, і за людзей, і за вынікі гаспадарчай дзейнасці.

Аляксандр Васільевіч Труш, Максім Сцяпанавіч Чэчун, Сяргей Паўлавіч Шпакоўскі, Алег Карневіч Масячук — спіс лідараў, хто вядуць за сабой іншых, можна працягваць і працягваць. А ўсяго ў калектыве 567 чалавек.

Да 1986 года я працаваў на Магілёўшчыне, у Горацкім і Дрыбінскім раёнах. Там тады была праблема: атрымалі людзі зарплату — і дзень, два няма з кім працаваць. Прыехаў сюды — трапіў як у рай. Людзей дастаткова, людзі працуюць. Калі прыехаў, працавала 1200 чалавек. Цяпер — палова, многія пайшлі па пенсію. Палеткаў не стала менш, а наадварот, больш. Эфектыўна працуе тэхніка, палеткі набылі контурнасць. Усё адладжана.

Але людзьмі займацца трэба ў любым калектыве. І патрэбны кантроль. У нас цвёрды парадак: механізатар, вадзіцель не атрымае псуляк ліст, пакуль не пройдзе медыцынскі кантроль. Нават у мяне ў машыне ёсць алкатэстар. І калі выяўляюцца выпадкі нецвярозасці ў рабочы час, людзі губляюць вельмі вялікі грошы. З-за іхнякіх півна рэальна страціць да 10 мільёнаў. Робітнік не атрымае натуральную даплату — а мы выдаём да 500 кілаграмаў збожжа. Будзе пазбыліны бягучага прэміравання і трынаццатай зарплаты на выніках работы за год. І гэта навука для іншых. Але хай яна лепш не спатрэбіцца.

Багучыя задачы абмяркоўваюць (злева направа) галоўны эканаміст Марыя ІЛЮЧЫК, эканамісты Людміла СІВУХА, Марына ЖАРУН і скартар прымійнай Кацярына ЧЭЧУН.

нарытоўваем сянаж, зялёную масу з праваленых траў, займаемся выяўленнем арганікі. І самае актуальнае пытанне — завяршэнне сянубы рапусі і падрыхтоўка глебы пад азімы. Інтэнсіўна вядуцца ўборка і вываз саломы. У нас вялікая колькасць жывёлы, і саломы вельмі неабходна. Уся саломка — ад рапусі да яравой — прасуецца і аэвіцыя на фермы, на палях не застаецца. Дарэчы, салому з рапусі выкарыстоўваем не толькі ў кармах, але і для вытворчасці палетаў — шляхам брыкетавання. Яны дастаткова энэргаёмстыя, не саступаюць тарфяным. Дзякуючы ім нашы комплексы абгаравваюць у халодную пару года кацельнямі, а попель выкарыстоўваем у якасці ўгнаення.

М. Ілючык. Ураджайнасць у нас добрая, па выніковасці ў плане ўраджайнасці сёлетні год — адзін з лепшых за дастаткова працяглай перыяд. Намалалі 16 тысяч 800 тон збожжа пры ўраджайнасці 45,4 цэнтнера з гектара. Збожжа ў сувязі з умовамі надвор'я было сухім, таму пасля дапрацоўкі адхоўваць было мала. Вось чаму валавы збор атрымаўся добрым.

У выніку мы забяспечваем уласныя жывёлагадоўчыя і малочныя комплексы сваім збожжавым фуражом на 90 працэнтаў. Каб не адчувацца дэфіцыту бялковага корму, папаўняем бялковы складнік уласным рапсам. Ёсць цэх па перапрацоўцы азімага рапусі, адкуль на фермы пастаўляецца рапсавая макуха. Так для нас танней, чым купляць. Дарэчы, рапусі намалалі амаль 1 тысячу 600 тон. Як насенняводства гаспадарка, некаструю колькасць насення рэалізуем, астатняе пойдзе на корм жывёле.

М. Банцэвіч. Я дабаўлю, што павялічыў грашовую вырочку дапамагае рэалізацыя рапсавага алею. Ён уваходзіць у рэцэптур камбікорму, і яго ахвотна набываюць камбікормавыя заводы вобласці.

Цэ з пяшчотнай назвай Бобрык?

М. Жылінскі. Перш за ўсё ў гідрамелярацыйнай сістэме, якая створана ў ААТ «Парахонскае» і даволі паспяхова дзейнічае. Вы, магчыма, памятаеце, што калі прыязджалі да нас у мінулы раз, то на той час агульная даўжыня абвядняльнай каналаў складала ні многа ні мала 375 кіламетраў. Гэта на нашых «старых» землях. У апошнія гады мы ўвялі яшчэ 3670 гектараў, па плошчы — цэлы калгас. І даўжыня каналаў цяпер значна большая.

Гідрамелярацыйная сістэма была пабудавана раней, пачала дзейнічаць у 1974 годзе і патрабуе пастаяннай увагі. Для гэтага ёсць спецыяльная служба. Гэта сістэма двухкавага рэгулявання. Сёлета падчас засухі, каб супрацьстаяць экстрэмальнай гарачыні, сапраўды давялося перакрыць раку Бобрык і праз каналы падаць вадзіцу на палеткі.

Кар. У гаспадарцы свае спецыфіка. Па-першае, вы размешчаны на тарфяніках. Па-другое, розная бальнасць зямлі на розных плячах.

М. Жылінскі. Гэта даводзіцца прымаць пад увагу, адпаведным чынам падбіраць палі севазвароту, рэгуляваць прадукцыйнасць палеткаў, у тым ліку ўгнаеннямі. Па вясне вядзем спачатку сябу на мінеральных глебах, на тарфяніках — крыху пазней. Гэта ў каго гліністыя землі, то яны даюць большую аддачу, а тут, на тарфяніках, алгарытм такі: калі не затопіць, то замарозіць. Прагноз надвор'я перадаюць у сталіцы плюс, на тарфяніках Палесся — замарозкі. А кукуруза ўжо ўзышла. Так што ўсё гэта абавязкова ўлічваецца ў рабоце.

Кар. На вельмі сур'ёзным узроўні вы займаецеся яшчэ і насенняводствам шматгадовага траў, рэалізуеце насенны матэрыял гаспадаркам краіны. Якія даходы вы маеце ад такой вельмі карпатлівай справы?

М. Ілючык. Пры ўсім пры тым мы — гаспадарка з дастаткова вузкай спецыялізацыяй: па вытворчасці малака і гадоўлі буйной рагатай жывёлы. Гэта наш асноўны занятак, які і прыносіць 90 працэнтаў вырочкі.

Калі дакладна, то сёння ў нас утрымліваецца 21 тысяча 296 галоў жывёлы, і ўсе астатнія структурныя падраздзяленні гаспадаркі забяспечваюць работу гэтай асноўнай галіны. У першую чаргу раслінаводства, якое падпарадкавана менавіта гэтай галоўнай мэце, бо ў нас жывёлагадоўля, як вы ведаеце, трымаецца на ўласнай кармавой базе. Насенняводствам траў па вялікім рахунку таксама займаемся для таго, каб атрымаць надзейную кармавую базу.

Кар. Тады скажыце, у што вы больш і ахвотней за ўсё інвестуеце сродкі?

М. Ілючык. Калі весці гутарку пра інвестыцыі ў асноўныя сродкі, то спачатку варта сказаць воўс аб чым. Дзякуючы таму, што ўмеём бачыць галоўнае, у нас зараз цалкам абноўлена вытворчая сфера. Стаіць, праўда, задача па завяршэнні рэканструкцыі зернятока і рамонтных майстэрняў з боксамі для захоўвання тэхнікі.

Воўс на гэта ў асноўным ішлі нашы інвестыцыі. А астатнія ўкладаны сродкаў — на абнаўленне машынатрактарнага парка і абсталявання комплексаў, а таксама на бгучыя вытворчыя патрэбы. Але гэта ўжо не глабальна. І разлічваемся з крэдытамі, якія атрымалі ў свой час пад рэканструкцыю вытворчасці. А далей нам спатрэбіцца сродкі на будаўніцтва жылля, каб замацаваць кадры і прыцягнуць новыя. Бо варта думаць пра заўтрашні дзень.

М. Жылінскі. Мы сапраўды заклапочаны патрэбай у будаўніцтве новага жылля, стварэннем належных умоў для працы і адпачынку людзей. Гэта напрамую ўплывае на замацаванне людскіх рэсурсаў.

У гандлёвы цэнтр не зарэстае народная сцяжына. Тут працуюць магазіны, гасцінца, кавярня, аддзяленне Беларускай і іншых карысных служб.

кін продукт» паспяхова гандлюе ім ва ўласным фірменным магазіне ў Санкт-Пецярбургу. Да мяне прыязджалі на лета ўнучкі з Піцера, то калі жонка ішла ў краму, яны ёй наказвалі: «Бабуля, ты толькі купляй беларускае». Тая ў адказ: «А ў нас тут усё беларускае».

М. Ілючык. Мы гаварылі, што трэба павялічыць пагадоўе яшчэ на тысяч кароў. Гэтую задачу вырашаем. І стаць яшчэ адна, не менш важная — палепшыць пародныя якасці жывёлы, каб каровы давалі не толькі 6200, але і да 7000 літраў.

Усё скіравана на канчатковы вынік — і ў палівадстве, і ў жывёлагадоўлі, а канчатковы вынік лепш за ўсё відаць у грашовым выражэнні. Гэта я кі эканаміст кажу. За сем месяцаў атрымалі вырочкі 137 мільярдаў рублёў. У разліку на аднаго работніка атрымалі 242 мільёны. Гэта не бліжэй паказчык, але яго трэба павялічваць. Такую задачу ставіць кіраўніцтва.

Воўс чаму так сур'ёзна клапацімся пра кармы. Гэта тая самая «печка», ад якой варта танцаваць. Сёлета толькі сіласу патрэбна нарыхтаваць 75 тысяч тон. Пад кукурузу ў мінулыя гады займалі 2 тысячы гектараў, цяпер — 2,5. Частка ідзе на зерне, з якога — і крухмал, і энергія для жывёлы, а частка на сілас.

Кар. Што вы яшчэ сецеце многа і ахвотна? Трэціца азімы па-ранейшаму дае высокі ўраджай?

М. Ілючык. Гэта, лічыце, таксама асноўная наша культура. Сёлета мы ўбралі 1700 гектараў, намалалі 7130 тон. Ураджайнасць 41,9. Вырошчваем ячмень. У нас 1200 гектараў ячменю, намалалі 5965 тон пры ўраджайнасці 49,7 цэнтнера з гектара. Гэта дзве нашы асноўныя культуры — трэціца і ячмень.

Пакуль не ўбіралі сою, так што пра вынік пакуль нічога сказаць не магу. Але летась ураджайнасць была дастаткова высокая, і гэта таксама добрая падмога.

У сельскай гаспадарцы свае спецыфіка. У годзе 365 дзён, і нашы людзі працуюць 365 дзён. Трэба падаць, пакарміць, пасеяць і ўбраць. Безумоўна, працуюць з выхаднымі, па графіках, але з пастаянным клопамат пра ўраджай, надой і прывагі ў галаве і сэрцы. Інакш нельга.

Публікацыю падрыхтаваў Уладзімір ЖЫЛІКЕВІЧ. Здымкі з архіва гаспадаркі. УНП 290095025.

Мясцовую храму ў гонар Нарадзджня Прасвятной Багародзіцы больш за 125 гадоў.

На мехдары штогод дабаўляецца магутнай тэхнікі.

ДОКТАР З «ВЯЛІКАЙ ЗЯМЛІ»

«Звязда» некалі была любімай газетай майго бацькі, які даўно пайшоў з жыцця. Ён нам, сваім дзецям, казаў: «Гэта наша газета. Хочаш ведаць праўду — чытай «Звязду». Яна існавала і ў гады вайны, дзе ён прыходзіўся быць рэдакцыяй». Пасля смерці бацькі некаторы час і я працягвала выпісаць гэтае выданне... І вось янадаўна зноў «прайшла» на падшыўках любімай газеты. І тут мне трапіла на вочы невялікая публікацыя Кацярыны Сосны: «Хірург гатовы аддаць душу за кожнага хворага» (16 ліпеня 2013 года. — Рэд.). Такім даўнім, такім мінулым павеяла на мяне з гэтай публікацыяй. Я з галавой акунулаў у сваю далёкую малодсць пяцідзесяты гадоў мінулага стагоддзя...

18-гадовай дзяўчынкай, па накіраванні, я прыехала працаваць медыцынскай сястрой у Шаркаўшчынскі раён. Мне казалі «Вось пападзешся Забродскаму, за любую памылку ён і цябе скуру зніме». З якім страхам я ўваходзіла ў кабінет галоўнага ўрача, не раскажаць. А сустрэў мяне чалавек сярэдняга ўзросту з зычлівым поглядам: мабыць, разумеў мой душэўны стан. Ён праранавуў мяне на выбар адзваленні, распітаў пра бацьку, які жыў падчас вайны, якія цяпер умовы жыцця. З кабінета я ўжо не выходзіла, а нібы на крылах узнімалася.

Вопыту ніякага, дзяўчына яваская, які цяпер кажуць, «з комплексамі» — але падтрымку адчувала ва ўсім. Толькі такі чалавек, як Васіль Усцінавіч, мог спаць выдатны калектыў. Ён быў добрай душой чалавекам, яго ўсе паважалі і крыху пабойваліся. Іначай быць не магло. Не хапала медыкаментуў, інструментарыя, дэзарэктарыя, перавязачнага матэрыялу. Ды і электрасвятло давалі толькі да гадзінны ночы. Таму пры патрэбе выклікалі сантэхніка, ён рухавічком даваў святло. Вось і ўявіце сабе: каб пераліць хворым кропельніцу: высокая прадаўгаватая колба, да яе прывязвалася круглая доўгая гумка (дыяметрам у 1 см), да яе прымацоўвалася іголка, вось так і падключалася да хворага — ці ў вены, ці пад скуру. І пры гэтым ніякага нагнаення, ніводнай унутрыбальнай інфекцыі. Так што без жорсткасці Васілю Усцінавічу працаваць было немагчыма. Бо ўсе тыя прымітыўныя «прычындальны» стэрлізаваліся кіпячэннем. Пра аднарозова шпрыцы мы і не ведалі.

Яшчэ ў тым гады па лясках хаваліся дзезерцы і бандыты, якіх часта падстрэльвалі, а потым лячалі. Начама іх выкрадалі хаўрусныкі, бальніца ж знаходзілася наводшчыбе, і нашаму доктару прыходзіла хадзіць на працу з аўтамам. А падчас вайны ў беларускія лясы доктар Забродскі быў закінуты парашутам з Вялікай Зямлі.

Ужо мала нас засталася ў жытых, хто працаваў з Васілём Усцінавічам. Першай старшай медсястры, якая пачынала з ім працаваць, хутка споўніцца 90 гадоў. Яна плакала, калі я распавядала Марыі Георгіеўне Царыкавай пра публікацыю ў «Ігumenскім трактзе».

Ёсць яшчэ некалькі былых медробнікаў, хто добра ведаў і працаваў з Забродскім. І мы, жывыя, нізка, да зямлі кланяемся Кацярыне Сосне, жанчыне, якая нарадзілася ўжо ў мірны час, за тое, што яна выбрала менавіта гэтую тэму. Апаведы пра такіх людзей, як Васіль Усцінавіч, павінны перадавацца з пакалення ў пакаленне. Мы ж ведаем пра Бехцерава, пра Пірагова, пра Луку Война-Ясянецкія, пра Дзінска Давыдава і шмат іншых.

Калі пра публікацыю даведліся іншыя жытары нашага краю, то многія гаварылі і ўспаміналі: то ён лячыў чыюсьці бабуню ці маці, дзетак.

А ведаеце, калі ноччу рабіліся аперацыі, то прыходзілася дзвон санітаркам трымаць у кожнай руцэ па газніцы, а Васіль Усцінавіч пры такім святле і працаваў. У яго была добрая памочніца — яго жонка, аперацыйная медсястра Бася Сямёнаўна, якая ўсю вайну прайшла, працуючы ў ваенных шпітальных. Аднойчы быў такі выпадак. Даюць такое святло дзве санітаркі, і адну кудысьці доктар адсылае. Што здарылася з той, якая засталася падаваць святло: ці задрэмала, ці то рукі адмовілі, толькі яна добра грывулася назад, аб падлогу. І газа разлілася, і шкло разбілася, а на стале хворы з разрэзаным выразам, які вось-вось прагнецца, адыдзе ад наркозу. А колькі яшчэ было такіх гісторый!...

Надзея ПАЛЯК

тракт

№ 28 (86)

■ Брэнд краіны

«ЗАЛАТОЕ КОЛА» МІНСКА,

куды паехаць і што ўбачыць у сталіцы і яе ваколліцах?

У горада Мінска нарэшце з'явіўся ўласны турыстычны даведнік, які і павінна быць у сапраўднай еўрапейскай сталіцы. «Мінск і ваколліцы» Міколы Чырскага — менавіта так называюць гэтую новую кнігу, у якой не толькі змешчана інфармацыя і фотаздымкі адметных аб'ектаў, але і прапанаваны гатовыя турыстычныя маршруты.

Падзвіцця на камяні

Па словах аўтара, змешчаны тут як класічныя экскурсіі, так і тэматычныя для канкрэтных зацікаўленых груп — напрыклад, маршрут да мемарыялу Першай сусветнай вайны. Апісана і тое, што можна ўбачыць, праехаўшы на гарадскім аўтобусе №1 па праспекце Машэрава. Расказана, што на аўтобусе №100, які ідзе па праспекце Незалежнасці, а пасля яшчэ на тралейбусе №41 можна трапіць у музей валуноў — усё патлумачана так дакладна, каб турысту сапраўды было зручна і кніга мела практычную карысць.

Дарэчы, сталічны музей валуноў, што размяшчаецца ў мікрараёне Уручча, па словах экскурсавода, унікальны не толькі ў краіне, але і за яе межамі. 2135 камянеў звеззена сюды з розных куткоў Беларусі. Лічы, айчыны Стоўнхэдзі! А турыстаў адтуль «проста не выціганеш», кажа Чырскі. У кнізе расказваецца, што ж з сабе ўявіў не толькі гэты незвычайны музей, але і іншыя, многім невядомыя, але надзвычай цікавыя мясціны.

Наша багацце — старасвецкія сядзібы

Разабраўшыся з маршрутамі беларускай сталіцы, Мікола Чырскі вырашыў працягнуць і па яе ваколліцах, уасобіўшы усё ў адпаведныя экскурсійныя шляхі. Пра «Залатое кола» Мінска хтосьці чуў. Але для іншых варта нагадаць, што гэта маршрут, які складаецца з 5-ці сядзіб, размешчаных недалёка ад сталіцы.

У **Смілавічах** захавалася сядзіба Ваньковічаў-Манюшак другой паловы XIX стагоддзя. Але, мяркую Чырскі, калі не пачаць аднаўляць, развіваць з мэтай прыцягнення сюды турыстаў, праз пэўны час мы можам яе страціць. У **Прылуках** стаіць шыкоўны палац графаў Чалпскіх. Ён у вельмі добрым стане, цяпер там дзейнічае інстытут

раслінаводства. Спатрэбіцца зусім невялікі выдаткі, лічыць экскурсавод, каб адкрыць у палацы музей. У **Станькава** захаваліся выдатныя скарбы, у якім калісьці размяшчалася ўся нумызматыка тых жа Чалпскіх (пазней былі вывеззена ў Кракаў). Можна ўзгадаць і пра фундамент палаца Яна Глебавіча ў **Заслаўе**: «Ёсць фундамент — ёсць будынак. Там было аднавіць шыкоўны палац», — упэўнены Чырскі. **Сёмкава** — гэта рэзідэнцыя мінскага ваяводы Адама Хмары. Калісьці там былі Станіслаў Аўгуст Панятоўскі, Янка Купала, Якуб Колас, Юзаф Пешча, Напалеон Орда... Сёння пра былыя веліч палаца нагадваюць сцены. Але, мяркую аўтара, каб аднавіць старажытнае збудаванне, таксама трэба не надта вялікі грошы. Яшчэ адна цікавінка **Сёмкава** — магутныя, велічныя стары парк... Калі ж праехаць па **Лагойскім трактзе**, можна ўбачыць руіны палаца Тышкевічаў. Атрымліваецца сапраўднае залатое кола вакол беларускай сталіцы.

Трэба заўважыць, што пералічаныя сядзібы і палацы не ў аднолькава добрым стане. Некаторым з іх можна любавачца ўжо цяпер, іншыя патрабуюць неадкладнага аднаўлення. Але каб ідэя «Залатога кола» Мінска была падтрымана і ўвасоблена ў жыццё, яна, несумненна, аказалася б выйграшнай. Бо 70% усіх турыстаў, што наведваюць Беларусь, прыязджаюць менавіта ў горад Мінск. Таму сядзібы, размешчаныя недалёка, несумненна, наведваліся б і прынеслі добры прыбытак. На вандароўку ў Мір ці Нясвіж замержаму гошці даводзіцца адвядзіць асобны дзень, а наведваць нават некалькі аб'ектаў з «Залатога кола», відавочна, можна было б і за пару гадзін.

Куды вядуць ад сталіцы гасцінцы?..

Акрамя прэзентацыі адметных сядзіб, у даведніку апісана яшчэ 10 экскурсійных маршрутаў па ваколліцах сталіцы. Сярод іх навед-

Заслаўе

Сёмкава

Лагойск

Мінск

Пра «Залатое кола» Мінска хтосьці чуў. Але для іншых варта нагадаць, што гэта маршрут, які складаецца з 5-ці сядзіб, размешчаных недалёка ад сталіцы.

Заслаўе

Прылуки

Станькава

ванне гарадзішча на Менцы — любімага месца дзяцей-экскурсантаў. Маршрут па гісторыка-культурнай спадчыне Ракава і Івянца, якія захавалі дух старажытных мястэчкаў. Вандароўка па Віленскім гасцінцы, па зямлі Купалы ў Радасцювічах і Вязынцы, зязджаючы ў музей Васіля Быкава ў Мінску і сядзібу Ядвігіна Ш. у Карпілаўцы. Амаатарам спорту цікава будзе скарыстацца экскурсіямі па Лагойскім гасцінцы, што вядзе праз Раўбічы, Сілічы і Лагойск. Таксама наведванне мемарыялу Вялікай Айчыннай вайны, вандароўка па мясцінах Якуба Коласа, традыцыйнай і вядомая многім экскурсія ў Дудуткі — гэта толькі невялікая

частка тых ваколліц Мінска, якія з любоўю апісвае і прапануе наведваць Мікола Чырскі.

Найперш для турыстаў з Расіі

Даведнік выйшаў накладам у 3000 асобнікаў. Яго кошт у крамах складае 65 550 рублёў. Выйшаў ён у выдавецтве «Беларусь» на рускай мове. Вядучы спецыяліст выдавецтва Анжэла Садоўская расказала, што разлічаны даведнік на турыстаў з Расіі, якіх у нас было вельмі шмат, таму і мова выбрана адпаведна. Яна дадала таксама, што ўсе кнігі пра Мінск — заведзены выйгрышныя праекты. За год-паўтара наклад павінен разысціся і прынесці добры прыбытак. Раней выходзілі каларыявы альбомы з фотаздымкамі, а такая кніга — з канкрэтнай інфармацыяй, апісаннем аб'ектаў, выйшла ўпершыню.

Высокую ацэнку даведніку далі таксама дырэктар дэпартамента па турызме Міністэрства спорту і турызме Вадзім Кармазін і вядомы ўсім даследчык Адам Мальдзіс, які выступіў яго рэцэнзентам. Прыемна, што аздабляюць выданне здымкі фотакарэспандэнта «Звязды» Анатолія Клешчука. Новую кнігу сапраўды варта ўзяць з сабой, выпраўляючыся ў вандароўку па сталіцы і яе ваколліцах. Нават калі вы думалі, што ўжо ўсё пра яе ведаеце...

Ніна ШЧАРБАЧЭВІЧ

БАЙКІ кухмістра ВЕРАШЧАКІ

ЗАБЫТЫЯ КАНОПЛІ

Памятаеце прыказку «выскачыў, як піліп з кананель»? Можна толькі здагадацца, адкуль яна ўзнікла: ці то нейкі шляхціц з іменем Філіп з асацыяцыяй Каноплі (ці не на Ігumenшчыне) вельмі неадаручна выступіў з прамовай на сеіміку, ці то на палітычным жаргоне «піліп» азначала зайца, які часам нечакана высоккаў з канопляў, ачмураны пахам раслінны. Сёння толькі варта сказаць «каноплі», як адразу раздаецца істарычны рогат: на жаль, у масавай культуры гэтая расліна выклікае асацыяцыі толькі з наркатычным «кайфам».

А даўней жа яна вырошчвалася як дзеля трывалага валакна, так і дзеля насення, з якога можна было прыгатаваць шмат розных страў.

Некаторыя даследчыкі старажытнашчыны сцвярджаюць, што некалі слова «каша» адносілася выключна да разваранага каноплянага насення, а ўжо потым з'явіліся кашы з розных круп. Гэта, мусяць, заната рэзка, каб быць праўдай, але што канопляная каша — страва вельмі старажытная, дык гэта чыстая праўда. Апроч кашы і, вядома, алею, этнографы ведаюць у мінулым Беларусі і суседніх краін шмат канопляных страў. Напрыклад, на Віцебшчыне часта бялялі капусту тоўчанымі каноплямі, бо малако ў гэтай страве традыцыйна не віталася, асабліва ў пост. З канопляным прыпёкам часта пачкі бліны. Канопляны начынылі кшыцы — булчкі з дражджавога цеста (як пісаў Вацлаў Ластоўскі). Дадавалі ў «камы» — смажаныя галкі з тоўчанага гароху або бобу, бульбянога пюре са свінымі скаркамі (як дагэтуль робяць у Латвіі).

Найболей часта ў гэтых стравах выкарыстоўвалася адмысловая канопляная меса. У Літве, дзе «канопляныя кулінары» захавалася значна лепш, чым у нас, яе называюць spigitvis (даслоўна «скаварачка»). Былі свае рэгіянальныя назвы гэтай травы і ў Беларусі, але агільнаацыянальнай назвы так і не склалася. Насенне канопляў, вычышчанае ад шалупіны, высыпалі на патыльню і абсмажвалі. Пасля расціралі ў ступцы (або двойчы прапускілі праз машынку з дрэвянай расюткай), атрыманую масу вярталі на патыльню, дадавалі дробна нарэзаную цыбулю, муку, перац, шчодрасалі і запыжалі, пастаянна перамешваючы. Такую запраўку выкарыстоўвалі як мячанне для варанай бульбы або бліноў, дадавалі ў розныя стравы, мазалі бутэрброды (хаця

Бульба, запечаная з каноплямі

(на 4-5 порцый)

Складнікі: бульба — 6 шт., алеў — 4-5 ст.л., цыбуля вялікая — 1 шт., тоўчаная каноплі — 1/2 шклянкі, соль на смак.

Прыгатаванне: вараную ў мундзірах бульбу абіраюць, нарэзаюць кубікамі і крыху падсмажваюць. Затым змешваюць з нашаткаванай і абсмажанай цыбуляй, тоўчанымі каноплямі, сольцю, паліваюць алеем і запякаюць.

самога гэтага слова, натуральна, не ведалі, хіба што называлі «скібкай»). Трохі прасцей рабілася каноплянае «малако»: залівалі насенне гарачай вадоў, давалі адстаяцца (набрынала насенне павялічвалася разы ў два) і пералілі. Затым зноў дадалі ваду, адціскалі і працэдуравалі масу. Калі пастую трываліся строга, каноплянае «малако», як і макавае, спажывалі як поўную замену каровінага або казінага.

І нават славетны пісьменнік на мове ідыш Залман Шнеўр, які нарадзіўся ў Шклове і праславіў яго на ўвесь свет у цыкле апавяданняў «Шклоўскія яўрэі», сярод далікатэсаў свайго дзяцінства на першае месца паставіў кілеці з тоўчаных канопляў з сальёным агуркамі. Відавочна, гэтая страва не была яўрэйскай вынаходкай, а была пазычана з беларускага атачэння. Шкада толькі, што мы не ведаем сёння яе дакладнага рэцэпта, а значыць, паводле Залмана Шнеўра, «нічога не ведаем у гэтым жыцці».

У літоўскай народнай традыцыі, якая закранала і паўночны захад Беларусі, у канцы апошняй аўторкавай вярчэры перад пачаткам Вялікага посту ў кэрчму ці ў хату, дзе яна адбывалася, прыходзілі дзве сімвалічныя постаці, адна з якіх сімвалізавала «сала», а другая — «каноплі», і паміж імі адбывалася інсцэніраванае змаганне з прадказальным вынікам: перамагалі «каноплі» (крыніца каноплянага алею, на якой належала ўсё смажыць у наступныя 40 дзён). Сала ж, якое выступала метафарай не толькі тлушчу для смажання, але і мяса, скаромнага ўвогуле, прысаромленае, мусліла аступіць. Пунктуальна апоўначы па падлозе рассыпалі пепел, і так, сімвалічна і няўмоўна, яку казцы пра Папалышчу, распачынаўся Вялікі пост. Трэба было хутка разыходзіцца па дамах. Дзе-нідзе існавала павяр'е, што за дзвярыма карчмы ў аўторак пільнеу д'ябал, які пералісвае ўсё, хто выйшаў з яе пазней за гэты ўрочны час.

Забарона на вырошчванне канопляў цалкам вырасціла канопляныя стравы з меню не толькі беларусаў, але і многіх іншых народаў. І нават сёння, калі выведзены гатункі, якія зусім не змяшчаюць наркатычных рэчываў, старая культура не спяшаецца вярнуцца з нябыту. Шкада, бо так мы губляем яшчэ адну сувязь з нашым сімвалічным мінулым. У Літве 2 гады таму адкрылася карчма, меню якой амаль цалкам складаецца з канопляных страў — закуск, супоў, гарачых і нават дэсертаў. Шкада, што ў Беларусі пакуль ніхто не ценіць вартасці такой аўтэнтцы.

■ Хлеб ды соль

Адпраўляючыся ў Гарадную, абавязкова хацела акуліцца ў ганчарнае мінулае (у тым ліку і зляпці гаршчок), набыць які-небудзь керамічны выраб, пакаштаваць гарадзянскі боршч, падняцца на самае высокае месца ў раёне. А таксама спадзявалася сустрэцца з гасціннымі людзьмі, якія маглі б падзяліцца легендамі і паданнямі роднага краю.

Ганчар — чалавек з душою

Гарадная — гэта край гаршкоў. Таму пачалі з Цэнтра ганчарства, па якім нас правяла яго кіраўнік Алімпіяда Дзмітрыеўна Леанавец. Традыцыйна песні і вершы, гарадзянская гаворка і вялікая колькасць дыялектызмаў, якія так старанна захоўвае Алімпіяда Дзмітрыеўна, надалі асаблівы каларыт экскурсіі. Не была тут некалькі гадоў, таму парадавала пашырэзнае плошча, на якой размяшчаліся вырабы ўдзельнікаў міжнародных пленэраў ганчароў, створаная галерэя партрэтаў майстроў.

У Цэнтры ганчарства можна даведацца пра пачатак ганчарнай справы і які яна развіваецца сёння. Тут знаходзіцца як старыя вырабы, так і сучасныя. У адным з пакоў стаяць усё прылады для ганчарства. Ахвотныя могуць самастойна паспрабаваць зрабіць гаршчок. Аднак мне гэтага не ўдалося — запасы гліны закончыліся: трэба чакаць пачатку сезона.

У Цэнтры ёсць куточак, у якім сабраць элементы побыту вяскоўцаў. — Вось у гэтай спадніцы яначалася баба Фядора 1896 года нараджэння. Але не гэта дзіўна, а тое, што ў ёй жа замуж выходзіла і яе маці. А на гэтай лаве баба Фядора нарадзіла ўсё сваіх дзяцей, — расказвае Алімпіяда Дзмітрыеўна. І так яна можа аповядаць пра кожны экспанат.

Упершыню бабывала ў музей-сядзібе ганчара. Невялікая вясковая хатка ператварылася ў музей. Шмат экспанатаў належала продкам Алімпіяды Дзмітрыеўны. Многія вырабы перададзены ў хату для часовага захоўвання. Стаіць тут шафа і камод, якія некалі служылі гаспадарам сядзібы Алешаў у Беражым. Пачаснае месца займаюць тканьня і вышытыя ручнікі і, вядома, гаршкі. Наконт двара сядзібы яшчэ вялікія планы. Пакуль тут галоўнае месца адведзена толькі пачы для абальвання гаршкоў — горну.

Завіталі да патомнага ганчара Макара Іванавіча Шлесты. Ён займаецца ганчарнай справай з 1948 года. Зараз мужчыну 79 гадоў, але ён спраўна круціць ганчарны круг, прадае свае вырабы ахвотнікам. У асноўным купляюць іх оптам, з розных гарадоў краіны.

Набыла ў яго гаршчок на 1,5 літра коштам 30 тысяч рублёў (вось і сувенір).

«Пасля кашы няма пашы»

Гасцінца сустракаюць гаспадары Іван Апанасавіч і Галіна Іванавіча Шлесты. Жывуць яны, праўда, у вёсцы Лісцянік. Гэтае паселішча раней было хутарам. Па дарозе да Шлесты, якая больш нагадвае лясную сцяжку, сустрэлі... зайца.

— Ды гэта наш заец. Ён тут пастаянна жыве, — расказвае Іван Апанасавіч. — Да нас дзікі завітаюць, бабёр не-

«СМАК» ГАРАДНОЙ

Галіна ШЛЕСТ частуе хлебам уласнага вырабу.

далёка жыве, лось прыходзіць, вавэргі часта скачучы, лісы бегалі. Мы ж практычна ў лесе жывём. Баравікі пад домам збіраем.

Галіна Іванавіча сустрала нас «буськамі», якія традыцыйна выпякаюць у Гарадной на Дабравешчанне. Гэта першая спроба цеста. Іншыя гаспадыні робяць «скавароднікі», якія першымі дастаюць з пачы для дзяцей. А ў нашай гаспадыні атрымалася цудоўныя птушачкі з вочкам-чарнічкай. Поруч ляжалі і пірагі. Па-хі, якія ішлі з пачы, падказвалі, што там схаваны яшчэ нейкі сюрпрыз.

— Будзем даставаць? — спытала Галіна Іванавіча. І ўзялася за вілкі. Хутка з пачы выцягнула адзін за другім хлеб. Сакрэт хатняга хлеба ўжо змяніўся. Яго пукіць на дражджах. Але, які і некалі іх прадкі, Шлесты самастойна мелюць муку. Пасля гаспадыня варажыць над цестам: паўлітра яблынага пюре, літр вады, 70 грамаў дражджэй, грамаў 50 алею і ноч на тое, каб цеста перабрадзіла. Гэта дае магчымасць настаяцца і ў выніку атрымавацца пахучыя буханкі. Пасным былі і «буські»: вада, алеў, цукар, мука.

У кожнай гаспадыні свой спосаб праверкі пачы. Галіна Іванавіча, выпалішы, начыста яе вымятае, а пасля кідае жменьку мукі. Вось такая «лакумавая паперка».

Яшчэ ў глыбіні пачы месціліся два гаршчкі. Гэта боршч і каша. Вось тут на самой справе адчулася, што Гарадная — грыбны край. Галіна Іванавіча падзялілася рэцэптам боршчу: ў гаршччок наліваецца вада, дадаецца бульба, крупы, сухі і салёныя грыбы, а пасля засмажваецца цыбуля і морква з хатнім таматным соусам.

Такі боршч у Гарадной заўжды падавалі на вяселлях,

хрэсьбінах і памінках. Мужчыны кажуць, што гэтая кісленькая страва выдатна ідзе «на пасажок», каб асадзіць усё выпітае. А вось кашу па гэтых жа прычынах падавалі апошняй. «Пасля кашы няма пашы», — кажуць гарадзяны.

Галіна Іванавіча прыгатавала прасяна-рысавую кашу, галоўнай «фішкай» якой сталі грыбы.

Будзеце ў Гарадной — абавязкова напасціцеся ў гошці вост да такой гаспадыні, бо без гарадзянскіх прысмакаў проста немагчыма ўзяць побыт самой вёскі.

Дзе спыніцца?

Калі гошці прыязджаюць у Гарадную, то часцей за ўсё іх накіроўваюць да Мікалая Сіпанавіча і Соф'і Іванавічы Шлесты. Соф'я Іванавіча — добрая гаспадыня, якая не адпуская сваіх гасцей без ладнага абеду, а Мікалай Сіпанавіч — гарманіст, які выдатна валодае сваім інструментам.

— Спыняюцца ў нас многія. Не толькі з Беларусі, а і з Украіны. Там маем шмат сяброў, якія прыязджаюць да нас, а мы да іх, — расказвае Шлесты.

У планах у Гарадной зрабіць домік для летняга адпачынку. На тэрыторыі школы знаходзіцца былы інтэрнат. Яму патрэбна рэканструкцыя, каб можна было засяліць гасцей.

Самая высокая кропка раёна

Цэлы дзень суправаджаў мяне па роднай вёсцы Мікалай Іванавіч Вячорка. Разам з ім падняліся на самае высокае месца раёна. Гэта 168,5 метра над узроўнем Балтыйскага мора. Туды не так доўга іцьцяць некалькі валуноў, паставілі цагляны падмурак, на якім замацавалі шыльдачку (толькі яна знікла). На гэтым месцы раю абавязкова сфатаграфавалася.

Яшчэ адно прыгожае і значнае месца, на якое прывёў Мікалай Іванавіч, — гістарычны помнік гарадзішча. Прыгожая прырода: пясчаночы выспу з аднаго боку акаляе нізіна, якая напаяецца крынічнай вадоў, а з другога боку пачынаюцца журвінавыя балоты. Тут раней таксама стаў знак, які расказваў пра абарону гістарычнага месца дзяржавы. Знак таксама знік.

У 2012 годзе ў лесе каля вёскі ўстанавілі памятник знаку —

СВЯТА ЁДАЛОСЯ!

Максімальная колькасць адпачывальнікаў падчас святкавання Дня горада назралася, па ацэнцы сталічнай міліцыі, каля Палаца спорту (больш за 17 тысяч чалавек) і на пляцоўцы комплексу «Студэнцкая вёска» (6 тысяч чалавек).

Аднак самым масавым мерапрыемствам стала музычна-піратэхнічнае феерверк-шоу каля стэлы «Мінск — горад-герой». Паводле інфармацыі ГУУС Мінгарвыканкама, гэтае шоу наведвалі больш за 80 тысяч мінчан і гасцей горада. А ўсяго ў святочных гарадскіх і раённых мерапрыемствах узялі ўдзел звыш 330 тысяч гледачоў.

Сяргей РАСОЛЬКА.

Далёкае-блізкае

На сустрэчы з прадстаўнікамі казахскай дыяспары ў Беларусі Любоў Іванаўна расказала пра справы сваёй адбяднаны. Аказалася, у культурныя цэнтры «Беларусь» вельмі шмат моладзі, якая зацікаўлена ў вывучэнні роднай мовы і культуры — песень, танцаў, традыцый... Па яе словах, на заняткі ў цэнтр прыходзіць прыкладна трыццаць маладых людзей.

У мяне ў офісе ёсць падарунак ад бабулі — дарожка, якую яна саткала. Я расцілаю яе на вялікія святы. А так захоўваю як каштоўнасць.

Сустрэча праходзіла неформальна — за адным канцом стала мы размаўлялі з маладымі наведвальнікамі цэнтры — унукамі, а то і праўнікамі першых перасяленцаў у Казахстан. У другім гаварылі пра іншае — пра сум па радзіме... Краем вуха я пачула гісторыю, якую расказвала Любоў Богнат і якая крапула мяне. Захацелася даведацца пра лёс гэтай жанчыны-беларускай, што нарадзілася ў расійскім Каменск-Уральскім, а вырасла ўжо ў Казахстане. Жанчыны, чыя бацькі і дзяды адлучылі на сабе ўсю беды і авантуры савецкай часоў: вайну, раскулачванне, голод, асваенне цаліны...

СУМ ПА РАДЗІМЕ

— Я дачка ўрадженца вёскі Нячатава Столінскага раёна Брэсцкай вобласці Івана Пятровіча Богната і сама лічу сябе беларускай, — расказвае Любоў Іванаўна. — Любоў да радзімы прыйшла да мяне праз бацьку і бабулю — Праскоўю Клімаўну Богнат. Мая бабуля жыла на хутары, што знаходзіцца недалёка ад гэтай вёскі. Пасля вайны яна доўга не хацела пераязджаць у Нячатава. Пасля ўсё ж зрабіла гэта, але яшчэ калі я вучылася на першым курсе інстытута, мы часта ездзілі на хутар. Там бабуля сама вырошчвала лён, трапала яго і мачыла. У мяне ў офісе ёсць падарунак ад яе — дарожка, якую яна саткала. Я расцілаю яе на вялікія святы. А так захоўваю яе як каштоўнасць і расказваю, што гэта мая бабуля зрабіла сваімі рукамі.

Мая суразмоўца прызнаецца, што не ведае беларускай мовы, бо нарадзілася ў вырасла далёка ад роднай зямлі. Але затое яна ведае, якой павінна быць беларускай полька! Бацька Любоў Іванаўны быў добрым танцорам, і гэты танец быў адным з яго любімых.

— Я не ведаю беларускай мовы, але ўсім расказваю, як танцаваў мой бацька беларускаю полькай!

Бацькі Любоў Богнат сустрэліся ў гады асваення цалінных земляў — у 50-я.

«УСІМ РАСКАЗВАЮ, ЯК МОЙ БАЦЬКА ТАНЦАВАЎ БЕЛАРУСКУЮ ПОЛЬКУ»

Як можна знітаваць дзве Радзімы ў адным сэрцы

У свой час у Казахстан з-за сталыпінскай рэформы, сталінскіх рэпрэсій, а пазней — асваення цаліны трапіла шмат нашых землякоў. І сёння ўжо іх дзеці і ўнукі імкнучыся адраджаць сваю культуру, няхай і за тысячы кіламетраў ад радзімы. З Любоўю БОГНАТ, старшынёй культурнага цэнтры «Беларусь» з казахскага горада Паўладара, мы пазнаёміліся напярэддзі Другога фестывалю мастацтваў беларускай свету.

— Гэта здарылася, калі яны папалі ў працоўную армію, што базавалася ў горадзе Каменск-Уральскім у Святлоўскай вобласці Расіі, дзе потым я і нарадзілася. Бацька, як я ўжо казала, быў са Століншчыны, а маці — украінка, бацькі яе былі з Днепрапятроўскай вобласці.

Дзеда маёй суразмоўцы — Паўла Каладзко, які жыў у Днепрапятроўскай вобласці, раскулачылі і саслалі адразу ў Качырска раён Паўладарскай вобласці Казахстана, а потым адправілі ў Іртышскі раён той жа вобласці.

— Праз гады я згадаю, які ён быў, — моцны, як магутны дуб. Дзед часта глядзеў удалечыню, ён здаваўся такім напакхісным. Сёння я разумю, што ён вельмі напакхісны, сумаваў па сваёй радзіме, але не мог выказаць усяго, што было ў яго на сэрцы. Нават і сёння, калі я прашу ў сваёй маці: «Расказвай, цяпер пра гэта можна гаварыць», размова не заўсёды атрымаецца. Праўда, нядаўна, калі мы ездзілі з ёй на магілы бабы і дзядулі ў Іртышскі раён, на дарозе туды, хоць яна і старэйшая, шмат чаго мне расказала пра той час...

Цяпер Любоў Іванаўна стараецца штогод наведваць Столінскі раён.

— Бабуля памерла, яе магілка знаходзіцца ў Нячатаве. А бацьку мы пахавалі ў Паўладары. Ён хварэў, ведаў, што памрэ, і перад смерцю папрасіў, каб я прывезла на яго магілу зямлі з роднай вёскі. У 2011 годзе я прывезла ў Беларусь і ўзяла жменьку глебы ў той вёсачцы. Так я выканалася жаданне таты, і пасля гэтага ў сям'і на душы ва ўсіх стала лягчэй.

НЕ ДАНИНА МОДЗЕ

— Сувязь мая з беларускай зямлёй — гэта не даніна модзе. Казахстан — краіна, дзе жыве шмат людзей іншых нацыянальнасцяў. І дзяржава падтрымлівае іх у вывучэнні, прапагандзе сваёй культуры. Чаму б і мне не заняцца гэтым?

Працу над стварэннем беларускага культурнага цэнтры ў Паўладары Любоў Іванаўна пачала гадоў 20 таму.

— Тады якраз у наш горад збіралася прыехаць першы палос Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Казахстан Ларыса Пакуш. Я працавала ў дзяржаўных органах. Там ведалі, што я беларуска, і напярэддзі візіту менавіта мне прапанавалі арганізаваць сустрэчу пасля. Я спачатку трохі разгубілася — мовы ж я не ведаю. Але ў нашым горадзе быў хор рускай песні, у яго рэпертуары быў «Дубочка зялёненькі». Я ведала, што гэта песня беларуская, і папрасіла іх дапамагчы. Ларыса Уладзіміраўна тады вельмі расчупілася.

Якраз пасля сустрэчы пасля Любоў Іванаўна і прапанавалі адкрыць беларускі цэнтры ў горадзе.

Асваенне цаліны ў Казахстане.

Бо, як вядома, там з часоў рэпрэсій і асваення цаліны жыве даволі шмат беларусаў. Ларыса Пакуш потым часта прывозіла ў Паўладар на сустрэчы з землякамі. Асабліва, як успамінае старшыня цэнтры, на святы — на Каляды, Вялікдзень... Для пасла, на думку суразмоўцы, гэтыя «астраўкі» нацыянальных фарміраванняў у Казахстане былі своеасаблівым сродкам барацьбы з настальгіяй.

Ён хварэў, ведаў, што памрэ, і перад смерцю папрасіў, каб я прывезла на яго магілу зямлі з роднай вёскі. У 2011 годзе я прывезла ў Беларусь і ўзяла жменьку глебы ў той вёсачцы. Так я выканалася жаданне таты.

— Яна стала дапамагаць нам кнігамі — у нас ёсць поўны камплект падручнікаў з першага па дзясяты клас, шмат кніг пра Беларусь, яе культуру і звычкі, і дыскусіі. Калі летася ў Паўладары праводзілі спаронкі на вайцеболе на кубак Прэзідэнта Казахстана і прыязджалі дзятчаты з Беларусі, то мы запрасілі іх у свой беларускі клас. Яны убачылі гэту бібліятэку і былі вельмі здзіўлены — колькі ўсяго там ёсць. Таксама ў нас ёсць і свой невялікі беларускі музей — кожны ўдзельнік падзяляўся тым, што ў яго было — сурвэткі, выцінанкі, вырабам з саломкі...

КАЗАХСКАЯ ГАСЦІНАСЦЬ

— У нашай сям'і да Казахстана ўжо ўсе прыраслі. Тым больш што ў беларусаў і казахаў шмат агульнага. Беларусы — працалюбівыя, цярплівыя, талерантныя, гэтыя якасці ў нас, жонка кажа, запарагмаваныя генетычна. Гэтакаса і ў казахаў. Відаць, таму яны змоглі прыняць да сябе

ўсе тыя народы, якіх перасялялі на гэту зямлю. Уявіце сабе — прыязджае чачанец з дастаткова цэльнай краіны і халодны казахскі стэп — і гэтыя людзі дапамагаюць яму жыць тут.

Любоў Іванаўна ўспэўна, што каштоўнасць казахскай гасцінасці вымерцае немагчыма. Трэба проста прыехаць самім і адчуць гэта на сабе.

— Сёння мы жывём у дастатку. А ў тыя складаныя гады, калі туды саслалі сям'ю маёй маці, калі сустрэліся мае бацькі (людзі тады елі мерзлую бульбу, быў страшны час), — гэтая дапамога, падтрымка казахаў была асабліва адчувальна. І тыя людзі, што прыехалі на гэтую зямлю, змоглі выжыць.

У свой час Казахстан прыняў вельмі шмат людзей: палякаў, эстонцаў, літоўцаў, латышоў, беларусаў, украінцаў, узбекаў, рускіх... Сёння беларусаў там прыкладна 50 тысяч, па колькасці гэта восьмая дыяспара ў Казахстане.

— Мы рады, што дату правядзення фестывалю перанеслі, — прыязджаць Любоў Богнат. — Прыехалі раней і стараемся не губляць час. З'ездзілі ў Заслаўе на Дзень беларускага пісьменства, атрымалі вельмі вялікае задавальненне ад гэтага. Хочам яшчэ наведаць Мірскі замак, Дудуткі...

Сапраўды, нягледзячы на тое, што Казахстан стаў для дзядзі колішніх перасяленцаў другой радзімай, зямля бацькоў вабіць. Таму Любоў Богнат стараецца наведвацца сюды часцей, таму малады ўдзельнікі дыяспары імкнучыся убачыць яе мага больш за гэтыя дні. Каб расказаць пра Беларусь бацькам і сябрам — такім жа дзецям і ўнукам беларусаў перасяленцаў, каб беларускасць у далёкім Паўладары працягвала жыць...
Надзея ЮШКЕВІЧ

ІЗВЕЩЕНИЕ Государственное производственное объединение «Минскстрой» ДОВОДИТ ДО СВЕДЕНИЯ ЗАИНТЕРЕСОВАННЫХ ЛИЦ О ВНЕСЕНИИ ИЗМЕНЕНИЙ В ПРОЕКТНУЮ ДЕКЛАРАЦИЮ О СТРОИТЕЛЬСТВЕ ЖИЛЫХ ПОМЕЩЕНИЙ объекта «Комплексный проект застройки жилой территории в границах улиц Пришкольного, Скрипникова, Одицова, Лобанка (микрорайон № 3)». Жилой дом № 36 по генплану в г. Минске, опубликованную в газете «Звезда» 31 декабря 2013 года.

ІЗВЕЩЕНИЕ Государственное производственное объединение «Минскстрой» ДОВОДИТ ДО СВЕДЕНИЯ ЗАИНТЕРЕСОВАННЫХ ЛИЦ О ВНЕСЕНИИ ИЗМЕНЕНИЙ В ПРОЕКТНУЮ ДЕКЛАРАЦИЮ О СТРОИТЕЛЬСТВЕ ЖИЛЫХ ПОМЕЩЕНИЙ объекта «Строительство многоквартирных жилых домов типовых потребительских качеств №№ 9, 11 (по генплану) со встроенно-пристроенными помещениями в жилом квартале в границах ул. Янковского — ул. Горького — ул. Проектируемой». Жилой дом № 11 по генплану в г. Минске, опубликованную в газете «Звезда» 4 октября 2013 года.

ІЗВЕЩЕНИЕ Государственное производственное объединение «Минскстрой» ДОВОДИТ ДО СВЕДЕНИЯ ЗАИНТЕРЕСОВАННЫХ ЛИЦ О ВНЕСЕНИИ ИЗМЕНЕНИЙ В ПРОЕКТНУЮ ДЕКЛАРАЦИЮ О СТРОИТЕЛЬСТВЕ НЕЖИЛЫХ ПОМЕЩЕНИЙ объекта «Многоэтажные жилые дома №№ 1, 2 по генплану со встроенными помещениями административно-общественного назначения и гаражом-стоянкой № 3 по г/л в квартале ул. Щорса—пр. Дзержинского на земельном участке 2,0 га с установкой индивидуального источника теплоснабжения». Жилой дом № 2 по генплану.

Центр Промышленной Оценки • Оценка всех видов имущества • Газета аукционеров • Оценка всех видов имущества ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ ПОВТОРНОГО АУКЦИОНА ЗАО «Центр промышленной оценки» (организатор аукциона) по поручению ОАО «СКБ Камертон» (продавец) проводит повторный открытый аукцион по продаже земельным лотом АДМИНИСТРАТИВНОГО ЗДАНИЯ (литер А 2/к), общ. пл. 524 кв.м., инвентарный номер 500С-7736 (в т.ч. проезд с бордюром 0,16 (997 кв.м.), входная площадка (монокристалл бетон, 5 кв.м.), бордюры 0,08 (3 кв.м.), ж/б ограждение (114,74 кв.м.), ворота металлические (2 шт.); ГАРАЖА (литер Б 1/к), общ. пл. 152 кв.м., инвентарный номер 500С-30806; ЗДАНИЯ ТОПОЧНОЙ СО СКЛАДОМ (литер В 1/к), общ. пл. 47 кв.м., инвентарный номер 500С-28584, расположенных по адресу: г. Минск, ул. Могилевская, д. 28, а также оборудования в составе: пожарная сигнализация, инв. № 967; два настенных газовых конденсационных котла ЕСОНСЕРТ ТЕСН 35А (инв. № 963; инв. № 964); автоматика каскадного котла KIT SEO ONOFF E 84401 ELSTER (инв. № 965); счетчик газа ультразвуковой БУГ-01, в том числе многолетние насаждения (береза, клен, тополь (3 шт.), ясень).

Нефармат

МОРА БУЛЬБЯНОЕ

Краіна капае бульбу. Ехала 23 жніўня на «Спораўскія сенакосы», бачыла, як у многіх вёсках Бярозаўскага раёна людзі капаюць свае саты. З чаго можна зрабіць выснову, што некаторыя справіліся з гэтай работай яшчэ ў канцы мінулага месяца. Але масавая ўборка другога хлеба спакон веку пачынаецца ў нас у верасні. Вось і мінулымі выхаднымі ваша пакарная слуга ўзяла ўдзел ва ўсенароднай справе: капала бульбу ў сястры ў Баранавіцкім раёне. Соткі супрацоўнікаў птушкафабрыкі «Дружба» і жыхароў пасёлка Жамчужны гэтым разам аказаліся недалёка ад населенага пункта, кіламетраў у пяці (мінулымі гадамі была і амаль за 20 кіламетраў). Мы прыехалі туды яшчэ да васьмі раніцы, а машыну ледзьве знайшлі куды паставіць — уздоўж лесу было прыпаркавана некалькі соцень аўтамабіляў. У полі працавалі трактары, вадзіцелі грузавікоў пакуль што адначывалі ў сваіх машынах. Некаторыя раніца капальнікі ўжо сталі на рады і пачалі збіраць бульбу. Пакуль мы даставалі кашкі і мяшкі з багажнікам, нам ужо вытраслі першыя барозны.

Трэба сказаць, што сёлета работа па ўборцы ўланых надзеяў была вельмі добра арганізавана сельгаспрадпрыемствам, дабіцца чаго не так проста. У адзін дзень капаюць прыкладна сто «нумароў», які туды кажучы. Нумар прысвойваецца кожнаму гаспадару загадзя (звычайна па спісе прозвішчэй і ў алфавітным парадку), спіс вывешваецца на стэндзе аб'яў за некалькі тыднёў. Таму кожная сям'я ведае свой дзень, мае час склікаць памочнікаў. Сваёй адправаўцаў з работы, бяруць адгупы, выкручваюцца, хто як можа, але прыехаць на бульбу — справа святая. Калі прапусціш свой дзень, потым уклініцца будзе вельмі складана. Мы капалі ў суботу, маім сваякам было прасцей. Да сястры прыехалі сын з нявесткай, зяць і я са сваёй дачкой. Такім чынам, на поле нас выйшла сям'я дзяржаў, што з'яўляецца, па маім назіраннях, сярэднім паказчыкам. У некаторых работніках і па дзесяць работнікаў, іншыя завяліся ўчатырх.

Такой арміі людзей патрэбна перш за ўсё арганізавацца. З кожным годам яе туды бывае больш. Усё прыходзіць з волгатам, падбіраецца атымальная колькасць трактароў з капалкамі, грузавікоў для адрозу. Бо раней здараліся такія накладкі, якія мая сястра называла «чырк на дроце». Трактарысты выкопваць своечасова не паспявалі. Гаспадары надзеяў бегалі за кожным і прасі-

лі праісці радок-другі найперш у сябе. Механізатары нерваліся, гаспадары сварыліся, кругом чуліся маючы і праекты, — карціна яшчэ тая. Аларэздзіць іншым мого больш нахабны. Затое цяпер усё паспявалася, усё ішло сваёй чаргой. Калі каму даводзілася пачакаць трактар, то не больш за 5-10 хвілін, што капальнікам было толькі ў задавальненне. Добрае надвор'е спрыяла прыёмам наastro — калі ні халодна, ні гарача, але дыханне восені ўжо адчуваецца. Як сказаў муж сястры Сцяпан: «Хто капае ў майцы, хто ў ватуюцы». Яно сапраўды было так. Але пад абед самыя стойкія ўсё ж ватуючы знілі. А нашы суседзі па загоне, прайшоўшы рады ў адзін бок, вярнуліся да ўзлеску, прымасціліся каля машыны і дасталі пляшчу. Адзначыўшы паспяховы пачатак работы, яны працавалі яшчэ весялей, з іх боку раздаваліся жарты і вясёлыя смех. Яны вынікала з тых жартаў і размоў, кум да кумы заляцаўся, але гэта не перашкаджала куму дэманстраваць працоўныя дасягненні.

З другога боку пануры сусед раз-пораз сварыўся з некім па мабільным тэлефоне з-за машыны. Спдазьяе, што за час капання яны ўсё ж з той машынай разабраліся. А трохі паводдала мажная кабет са звонкім голасам вельмі спачувала ўкраінкам, якія калі і пасадзілі бульбу, то невядома, ці выкапалі: «У нас тут людзей як на фаст сабаралася, а ў іх немалевадама што творыцца».

І сапраўды, людзей у полі працавала шмат. А бліжэй да абеду усё поле стала светла-пярэстым ад белых мяхоў. Дзе-ні дзе яны стаялі ў адзін рад і ўтарвалі белыя шарэнгі. На гэта звярнуў маю ўвагу пачагаводы ўнук сястры Кірыў, які прыехаў з намі на бульбу, бо не было з кім яго пакінуць: «Глянь, Света, — мора бульбяное!» І праўда, усё наваколле, як акінуць вокам, білела мноствам мяхоў — ураджай вырас добры.

...Свой надзел мы выкапалі да абеду. Па дарозе дадому правялі некаторыя падлікі. З васьмі сотак накапалі каля васьмідзесяці мяхоў, што складае прыкладна тры тоны. Калі ўзяць гэтую лічбу за сярэдняе, апошняе азначае, што за дзень сотня гаспадароў сабрала 300 тон бульбы. Птушкафабрыка капае асабіста соткі сваіх работнікаў звычайна 8-9 дзён. Вось і паномжце. Атрымаецца важкі складнік харчовай бяспекі краіны.

Святлана ЯСКЕВІЧ

Фестывалі

ЧАСЦІНКІ

Дзе іх толькі няма — У Аргенціне і Мексіцы, у Іспаніі і Францыі, у Італіі, Швейцарыі, Германіі, Малдове, Кыргызстане... Не кажучы ўжо пра блізкае з намі суседняй краіны, куды беларусам было прасцей за ўсё трапіць, ці дзе яны маглі жыць традыцыйна цягам некалькіх стагоддзяў ды пакаленніў. І вось жа — не растварыліся, не адаркаліся, не забылі. І няма чаго дзівіцца, што ансамбль, які прыехаў з Арменіі, мае назву «Родныя карані», а спевакі з Іркуцка называліся «Крывічамі». Яны беларусы. І зразумела, чаму нешта чужэца роднае...

Фотавіда А. БЕЛТА.

Часцінкі імкнучы ў адно цэлае, з якога выпадалі на нейкі час — для іх ёсць фестываль мастацтваў беларусаў свету, які быў створаны дзеля падтрымкі нашых суацымчыннікаў з далёкага і блізкага замежжа. Так, наўзона, узнікла гэтая ідэя не без увагі да фестывалю нацыянальных культур, дзе могуць сябе паказаць прадстаўнікі тыя народы, якія сёння жывуць у Беларусі. Але ж і пра сваіх забытаўца не варта, бо хто ведае, які шляхі Гасподня сьвядуцца, куды каго прывядуць. Ды і сярод нашых у сваё багата талентаў — знаёмішыся

з імі і разумееш, як Беларусь можа ўзагаджаць свет — не толькі таварамі і прадуктамі, але і асобамі. Напрыклад, піяніст Міхал Юрковіч жыве ў Францыі, але выступіў у Мінску з думкай пра тое, што ён — беларус. Таксама як і піяністка Юлія Раманова з Іспаніі.

Зрашты, сучасны свет адкрыты, і кожная таленавітая асоба клапаціцца пра самаразвіццё, пра магчымасці выйсці са сваім талентам у свет. Але гэта ж не значыць, што абрываюцца ўсе сувязі і карані з тым месцам, дзе гадаваўся, і з той зямлі, якая сілкавала. І тады хочацца прыехаць і паказаць, як ты змяніўся і прадуктамі, але і асобамі. Напрыклад, піяніст Міхал Юрковіч жыве ў Францыі, але выступіў у Мінску з думкай пра тое, што ён — беларус. Таксама як і піяністка Юлія Раманова з Іспаніі.

Іх шмат. І яны працягваюць быць часцінкамі народа, срод якога прыйшлі ў свет. І абсалютна на-беларускі шчыра і добрасумленна робяць свае справы там, дзе жывуць. Да фестывалю ў Нацыянальным гістарычным музеі падрыхтавалі выставу «Мы — беларусы», якая распавядае пра дзейнасць беларусаў за мяжой. І там яны знаходзяць адно аднаго, каб разам сабрацца, парамыяцца, паўспамінаць, паспяваць: нездарма ж у беларускіх дыяспарах за мяжой ідзе доволі актыўнае жыццё. Сваё. Але, аказваецца, усё роўна наша — з адчуваннем Беларусі, якая адна для ўсіх сваіх часцінак.

Ларыса ЦІМОШЫК

Больш за дзвеце падлеткаў з усёй краіны сабраліся ў самым вядомым беларускім дзіцячым лагера адпачынку. Яны прадэманструюць навыкі, дзякуючы якім падчас надзвычайных сітуацый можна выратаваць не адно жыццё. Хоць удзельнікам злёту яшчэ не споўнілася і шаснаццаці гадоў, юны ўзрост сур'ёзнай перашкодай назваць не выпадае.

— Пераймаючы вопыт прафесійных ратаўнікаў на месцах, падлеткі вучацца будаваць сваё жыццё бяспечна і дапамагаць у гэтым іншым. — гаворыць міністр па надзвычайных сітуацыях Уладзімір ВАШАНКА. — Ёсць нямаля прыкладаў, калі яны ратуюць ад смерці і зусім малых дзяцей, і людзей, нашмат старэйшых за сябе. Таму для юнакоў і дзяўчат гэта выдатнае захапленне замест, напрыклад, бязмятнага бадзяння па вуліцах.

У РАТАЎНІКІ — СА ШКОЛЬНАЙ ПАРТЫ

У дзіцячым лагера «Зубрэння» ўрачыста адкрыўся XVII злёт юных ратаўнікоў-пажарных

Восем камандаў, у кожнай з якіх па 24 чалавекі, амаль два тыдні будучы спартоўнік у шматлікіх конкурсах. Маладых ратаўнікоў чакае праходжанне стаметровай паласы з бар'ерамі, пад'ём па штурмавых лесках на другі паверх вучэбнай вежы і эстафета. Прадэманструюць яны не толькі тэарэтычныя веды асноў бяспекі жыццядзейнасці, але і практычныя навыкі аказання першай дапамогі. Адным словам, гэта вялікая рэпетыцыя баявога выезду, на якім ёсць усе шанцы сутыкнуцца ў рэальнасці з усімі кампанентамі спартоўнасці.

— Галоўную ж цікавінку арганізатары злёту прыхавалі пад кецею, — расказвае начальнік аддзела культуры-масавай работы Рэспубліканскага цэнтра прапаганды МНС Павел ФІЛІМОНАУ. — Гэта конкурс «Зводныя палывыя вучэнні». Па ўсёй тэрыторыі лагера будучы змаджаюцца магчымыя надзвычайныя сітуацыі. Юныя пажарнікі будучы праводзіць усе неабходныя пошукава-ратавальныя работы як пры падзенні верталёта, так і ў балоцістай мясцовасці, на паверхні вады ды лясных завалах. Ім давядзецца зайсці ў дым-палатку, карыстаючыся апаратамі сіснутага паветра, каб знайсці і выцягнуць адтулю умоўнага пацярпелага. І гэта

яшчэ не ўсё — маладыя ратавальнікі адпрацуюць і вучэбную ліквідацыю хімічнай аварыі, і пакажуць свае навыкі ў альпініскай падрыхтоўцы...

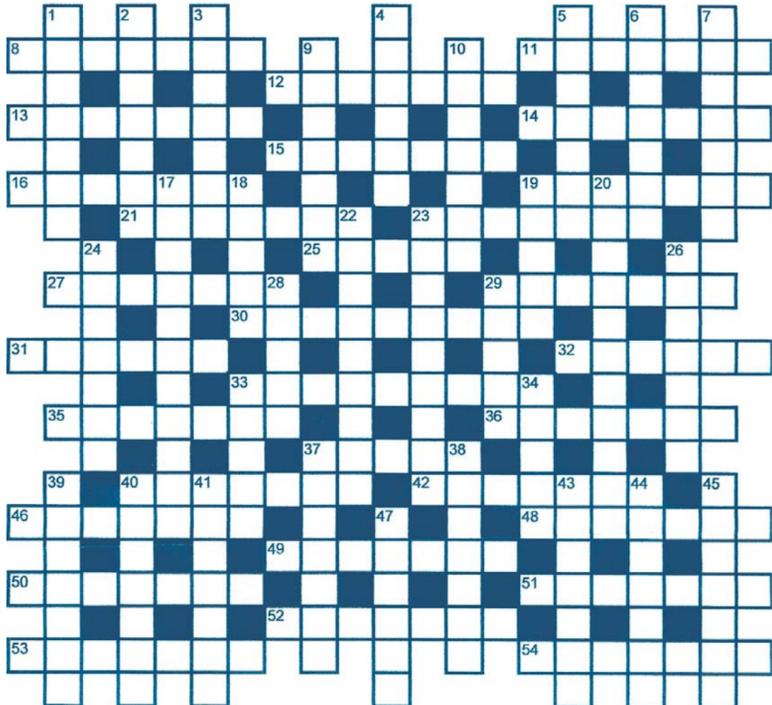
Адзін з самых вядомых конкурсаў на злёце — агляд строю. Проста любата глядзець на тое, як дваццаць два хлопцы чаканяць крок, выконваюць загады камандзіра, вучацца правільна перастраівацца. Гэта ўсё робіцца для таго, каб каманда ратаўнікоў адчувала сабе адзіным целым.

— Пасля таго, як я скончыў шосты клас, мне пра юных ратаўнікоў расказала маці, — прыгадвае навучэнец ліцэя пры Гомельскім інжынерным інстытуце МНС Арцём ПІНЧУК. — Вырасціў паспрабаваць свае сілы, прайшоў медкамсію — і паступіў. У ліцэі я другі год займаюся пажарна-ратавальным спортам.

Не забыліся арганізатары злёту і на творчы складнік. Апрача ўдзелу ў конкурсе «КВЗ», юнакі і дзяўчаты ствараюць відэаролікі, скіраваныя на папярэджанне пажаўра. Яны самі пішуць сцэнарыі і здымаюцца ў якасці галоўных герояў.

Большасць падлеткаў, якія прайшлі праз школу юных ратаўнікоў-пажарных, вырашаюць звязаць сваё жыццё з гэтай пачэснай прафесіяй і надалей. І ўжо праз некалькі гадоў яны заступаць на баявое дзяржаўства дзеля блізкай усіх нас...

Валер'ян ШКЛЕНІК.
Фота аўтара.

Па гарызанталі: 8. Беларускі скульптар (партрэт Героя Савецкага Саюза М.Ф. Гастэлы (бронза, 1943 г.). 11. Архітэктар, адзін з заснавальнікаў рускай школы класіцызму. 12. Апошняя апора ў футбольнай гульні. 13. Твор мастака. 14. Найвышэйшая горная сістэма свету. 15. Друкаванае перыядычнае выданне. 16. Тое, што крэсіва. 19. Багаты чалавек. 21. Беларускі селекцыянер-бульбагод, вывеў сорт бульбы Тэмп. 23. Вытканы ўручную дыван-карціна з воўны і шуюку. 25. Пасудзіна ў даўнейшым сляянскім побыце для захавання сала. 27. Раман А.Б. Чакоўскага пра пераіначую абарону Ленінграда. 29. Спецыялізаваны санаторый у Ляхавіцкім раёне Брэсцкай вобласці. 30. Група астравоў, размешчаных побач. 31. Лістападнае дрэва. Лісце шырокаланцэтнае, зубчастае, кветкі ў коласпадобных суквеццях. 32. Твор пейзажнага жывапісу пра мора. 33. Арганізацыя асацыяцыяе злучэнне. Упершыню атрыманы са спаржы, ад чаго і назва. 35. Лодка ў народзе Поўначы (чукча, эскімосаў). 36. Саматканнае тонкае палатно. 37. Тое, што паша, выпас. 40. Форма праўлення ў полісах Ст. Грацыі. 42. Палёт пад вуглом пасля ўдару аб цвёрдую паверхню. 46. Аякун, кіраўнік студэнцкай групы. 48. Від асігнавання ў дзяржаўнага бюджэту. 49. Беларускі пісьменнік з псеўданімам «Звястун». 50. Участак поля, які вылучаецца родам пасеву. 51. Старажытна-грэчаскі матэматык і філосаф, ідэолаг рабаўладальніцкай арыстакратыі. 52. Від падатку на Беларусь ў XV—XVI стст., вясенні збор святарамі збожжа са сваіх прыхаджан. 53. Стаднёў у Мінску. 54. Хімічны элемент. Мендзілееў назваў яго «каборам».

бітвах пры р. Тычыне і Трэбіі ў 218 г. 17. Каштоўны камень, пры штучным асветленні мае фіялетава-чырвоны колер. 18. Акружэнне ўмацаванага месца з мэтай яго захопу. 19. Граница вадаёма. 20. Вышэйшы састаў узброеных сіл. 22. Майстэрства гатаваць страву, ежу. 23. Прылада для атрымання электрычных ваганьняў рознай частаты і формы. 24. Каталіцкі манастыр. 26. Музычны інструмент, на якім Лабановіч (раман «На ростанях») іграў у вёсцы Цэльшына. 28. Рака на Палессі, услаўленая Я. Купалам. 29. Персанаж пьесы М. Горькага «На дне», напісанне прозвішча якога супадае з назвай тканіны. 33. Горны баран. 34. Заданне, работа для ваеннаслужачага. 37. Горад славянскіх базараў на Беларусі. 38. Рэзкае апусканне пад ваду. 39. Востраў, другі па памеры ў групе Вялікіх Зондскіх астравоў. 40. Хукоўны посуд. 41. Апарат для атрымання копіі тэкставага матэрыялу. 43. Назва горада Светлагорска да 1961 г. 44. Даўня беларуская страва. Называлася таксама «мілта». 45. Расліна, апушаная цвёрдымі валаскамі з рэзчыкамі кветкамі, сабранымі ў кошыкі. 47. Бакавая або верхняя стойка спартыўнага варот.

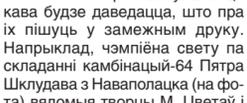
ПРАВЕРЦЕ, КАЛІ ЛАСКА, АДКАЗЫ:

1. Аляксандр. 2. Аляксандр. 3. Аляксандр. 4. Аляксандр. 5. Аляксандр. 6. Аляксандр. 7. Аляксандр. 8. Аляксандр. 9. Аляксандр. 10. Аляксандр. 11. Аляксандр. 12. Аляксандр. 13. Аляксандр. 14. Аляксандр. 15. Аляксандр. 16. Аляксандр. 17. Аляксандр. 18. Аляксандр. 19. Аляксандр. 20. Аляксандр. 21. Аляксандр. 22. Аляксандр. 23. Аляксандр. 24. Аляксандр. 25. Аляксандр. 26. Аляксандр. 27. Аляксандр. 28. Аляксандр. 29. Аляксандр. 30. Аляксандр. 31. Аляксандр. 32. Аляксандр. 33. Аляксандр. 34. Аляксандр. 35. Аляксандр. 36. Аляксандр. 37. Аляксандр. 38. Аляксандр. 39. Аляксандр. 40. Аляксандр. 41. Аляксандр. 42. Аляксандр. 43. Аляксандр. 44. Аляксандр. 45. Аляксандр. 46. Аляксандр. 47. Аляксандр. 48. Аляксандр. 49. Аляксандр. 50. Аляксандр. 51. Аляксандр. 52. Аляксандр. 53. Аляксандр. 54. Аляксандр. 55. Аляксандр. 56. Аляксандр. 57. Аляксандр. 58. Аляксандр. 59. Аляксандр. 60. Аляксандр. 61. Аляксандр. 62. Аляксандр. 63. Аляксандр. 64. Аляксандр. 65. Аляксандр. 66. Аляксандр. 67. Аляксандр. 68. Аляксандр. 69. Аляксандр. 70. Аляксандр. 71. Аляксандр. 72. Аляксандр. 73. Аляксандр. 74. Аляксандр. 75. Аляксандр. 76. Аляксандр. 77. Аляксандр. 78. Аляксандр. 79. Аляксандр. 80. Аляксандр. 81. Аляксандр. 82. Аляксандр. 83. Аляксандр. 84. Аляксандр. 85. Аляксандр. 86. Аляксандр. 87. Аляксандр. 88. Аляксандр. 89. Аляксандр. 90. Аляксандр. 91. Аляксандр. 92. Аляксандр. 93. Аляксандр. 94. Аляксандр. 95. Аляксандр. 96. Аляксандр. 97. Аляксандр. 98. Аляксандр. 99. Аляксандр. 100. Аляксандр.

ШАШКІ

Пад рэдакцыяй міжнароднага арбітра Мікалая ГРУШЭЎСКАГА

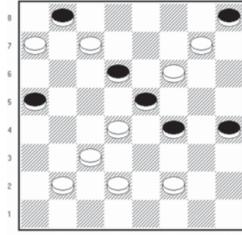
ЦІКАВА ДАВЕДАЦА
Беларускія праблемісты займаюць верхнюю радку ў сусветным рэйтынгу. Вам цікава будзе ведаць, што пра іх пішуць у замежным друку. Напрыклад, чэмпіёна свету па складанні камбінацый-64 Пятра Шкльдава з Наваполацка (на фота) вядомыя творцы М. Цветаў і Э. Скіяр у часопісе «Шашечны Ізраіль» называюць адным з самых актыўных дзеячаў сучаснай шашачнай кампазіцыі і прысваіваюць яму сваю наступную суаўтарскую канструкцыю 7 на 8:

магчыма, самай папулярнай фігурай на шашачных сайтах у інтэрнэце, дзякуючы чаму і яго асабістым паказчыкам у найбуйнейшых спартоўных Наваполацк з'явіўся на карце шашачнай кампазіцыі. У кнізе таксама адзначаецца, што П. Шкльдаў сфарміраваў правільны СРІ для рускіх шашак, зацверджаныя FMJD у 2010 годзе, па якіх зараз праводзяцца конкурсы і чэмпіянаты.

СЭМЬ ТУР

Ім працягваецца конкурс «Пагода ў доме-10» заданнем № 19:

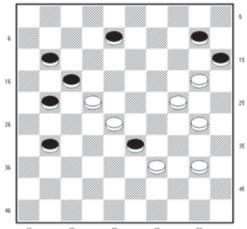

Белыя: a7, b2, c3, c7, d2, d4, f2, f6, g7 (9). **Чорныя:** a5, b8, d6, e5, f4, h4, h8 (7). Перад вамі кааператыўная праблема: ход чорных — нічыя белых пры наймагчымым працягах бакоў. Вы пераканалеся, што гульня ідзе не ў паддаўкі.

Адказы на працягу двух тыдняў накіроўваюце на адрас: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а, газета «Звязда», рубрыка «Шашкі».

Рашэнні

«Пяты тур (М. Грушэўскі): № 13. E7, b8, e7, a7 (e5) b8 (d4) f4 (c3) c1x, № 14. E7 (h8) b8, g1x і № 15. F6, a3, g3, c3, f8x.

Белыя: 20, 22, 24, 28, 30, 39, 40 (7). **Чорныя:** 8, 10, 11, 15, 17, 21, 31, 33 (8).

Тры паўнацэнныя варыянты прыдаюць бліскучы механізм: 23 (19A) 2 (44) 36, 27 (39) 49x. А (35) 23-19, 19-14, 2 (15:24B) 15, 36x. В(35:24) 35, 36x.

А праслаўлены грошмайстар С. Юшкевіч у сваім фундаментальным выданні «Гісторыя шашачнай праблематыкі» (Харкаў, 2013) лічыць П. Шкльдава нястомным энтузіястам па прапагандзе старадаўняй гульні (арганізацыі саперніцтва ў ёй),

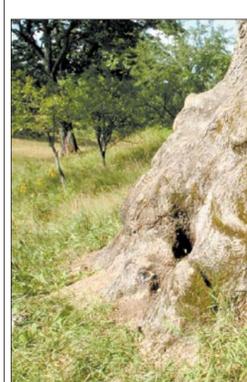
Якую б ролю ні выконвалі гэтыя людзі, яны імкнуча да майстэрства ў сваёй справе без націску і прымуся. Яны здаюцца сціплым і сарамлівым людзьмі, але схаваныя амбіцыі рана ці позна працягваюць сябе. Час звычайна на баку гэтых людзей, яны гатовыя чакаць гадамі, цярпліва адточваюць свае таленты або развіваюць свае ідэі, каб аднойчы зрабіць рывок. Паўната жыцця, павага да становай і магчымае вольна дзейнічаць у грамадстве займаюць важнае, калі не цэнтральнае месца ў іх светапоглядзе.

СЁННЯ

Месяц
Апошняя квадра ў 5.04.
Месяц у сузор'і Рака.

Імяніны
Пр. Аляксея, Захара, Івана, Пятра, Яфіма.
К. Каміліі, Людмілы, Эдзіты, Карнеля.

Сонца	Усход	Захад	Даўжыня дня
Мінск	6.44	19.24	12.40
Віцебск	6.33	19.14	12.41
Магілёў	6.34	19.14	12.40
Гомель	6.31	19.10	12.39
Гродна	6.59	19.39	12.40
Брэст	7.01	19.39	12.38

Запрашальнік

«Казачныя сусветы» Тыднёў Германіі

Сёлета чарговяя вясенняя Тыдні Германіі ў нашай сталіцы пачнуцца на тыдзень раней, чым леташнія — 15 верасня — і будучы доўжыцца аж да 10 кастрычніка.

Іх смела можна назваць месячнікам нямецкай культуры ў Беларусі. Як і летас, яны аб'ядноўваюць стаяць важнай падзеяй у культурным жыцці краіны. Яны займюць усю, хто цікавіцца нямецкай літаратурай, тэатрам, класічнай і сучаснай музыкай, мовай, навуковымі даследаваннямі ў галіне гісторыі, кінамастацтвам, адукацыяй і г. д.

Тыдні стартуюць з адкрыцця выставы «Казачныя сусветы», якая паступова — з краіны ў краіну — наведвае ўвесь свет. Цяпер вось прыбыла ў Мінск. Нагодай для сусветнага туру выставы стаў юбілей выдання ў 1812 годзе славетнай кнігі казак братоў Грым, якую палюбілі і беларускія дзеці. У сувязі з гэтым казачная тэматыка будзе чырванай ніткай праходзіць праз усю праграму Тыдняў. А калі дакладней, то казкі стануць фонам для сумеснага пошуку адказаў на нерытарычнае пытанне: а наколькі актуальныя высновы вядомых казак сёння, наколькі змяніліся людзі за апошнія сто гадоў?

Але выстава «Казачныя сусветы» — гэта

яшчэ і захапляльнае відовішча. Яно складаецца з сямі экспазіцый-дзей, якія знаёмяць з галоўнымі сюжэтамі нямецкіх казак. У ходзе іх дэманстрацыі будзе выкарыстана шмат інтэрактыўных аўдыя- і відэаэлементў, нестандартных, так бы мовіць, экспанатаў.

Напрыклад, іх зацікавіць і тэатр казкі Сімоны Мучлер. Актрыса Сімона Мучлер пакажа казку «Спячача прыгажуня», дзе на сцэне увесь час будзе пераўвасабляцца ў яе галоўных герояў. Гледзючы чакаюць дынамічнай змена роляў, дэкарацыі, гумар і нават запрашэнне як дзяцей, так і дарослых да ўдзелу ў казачных падзеях.

А вось беларускім і нямецкім гісторыкам, якія таксама сустрэнуцца ў Мінску, не да выдумак і казак. Толькі факты. Ім будзе прадстаўлена пяць новых выданняў па тэматыцы Другой сусветнай вайны на тэрыторыі Беларусі.

Увогуле праграма мерапрыемстваў Тыдняў Германіі разнастайная і цікавая. Яна дазволіць бліжэй пазнаёміцца з сённяшнім станам нямецкай культуры: убацьчыць фільмы і паслухаць музыку, наведаць тэатральныя спектаклі, фотавыставы і літаратурныя мерапрыемствы.

Леанід ТУГАРЫН

Крэатыў

СЛОГАН — ДЛЯ ШКОЛЬНАГА АЎТОБУСА

Творчы конкурс малюнкаў «Мой школьны аўтобус» аб'явіў Банк развіцця Рэспублікі Беларусь і Міністэрства адукацыі. Мэта конкурсу — прыцягнуць да распрацоўкі лагатыпа аўтобуса яго юных пасажыраў.

Да ўдзелу ў конкурсе дапускаюцца дзеці і падлеткі ва ўзросце ад 5 да 17 гадоў. Малюнкi могуць быць фарматаў А3 і А4, выканана на любым матэрыяле (ватмане, кардонне, палатне) і ў любой тэхніцы малявання. Выкарыстанне выяўленчых сродкаў таксама нічо не абмяжоўвае.

Але ёсць адна ўмова: малюнкi павінны суправаджацца слоганам — лаканічнай фразай, якая лёгка запамінаецца і перадае сутнасць

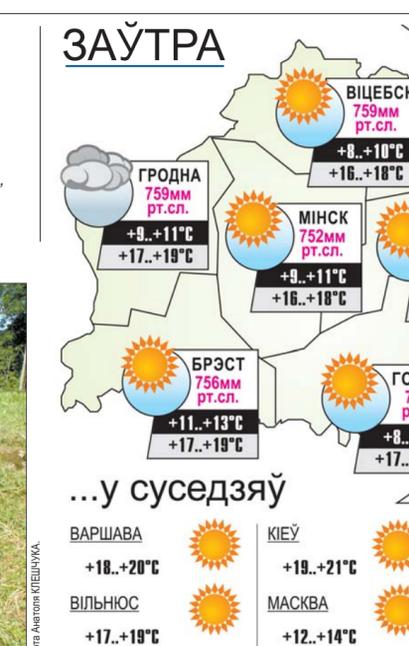

сацыяльнай праграмы «Школьны аўтобус». Конкурс праводзіцца ў два этапы. Да 10 кастрычніка ўдзельнікі могуць накіроўваць свае работы поштай на адрас Банка развіцця Рэспублікі Беларусь з абавязковай пазначкай «На конкурс дзіцячага малюнка» або даставіць іх самастойна. Пераможца будзе вызначана ў другім этапе шляхам інтэрнэт-галасавання на сайце банка, якое пройдзе з 17 па 31 кастрычнік.

Пераможцы і фіналісты конкурсу будуць узнагароджаны дыпламамі і прызамі, якія прадставіць Банк развіцця. Пераможцу чакае ноўт-бук, а фіналістаў — планшэты.

Надзея НІКАЛАЕВА

У народжаны 16 верасня неўтаймаваны дух, які не прымае паражэнняў і не ведае межы. Аднак яны дастаткова цярплівыя, каб авалоць тэхнічнымі дэталімі сваёй справы. Яны не баяцца барацьбы, могуць часта быць не ў згодзе з уладай. Дух гэтых людзей такі дынамічны, што не паддаецца ўціску. Пры выхаванні дзіцяці, які нарадзіўся ў гэты дзень, заўсёды павінна быць пракладзена дакладная мяжа паміж загадамі і парадкамі, наіскам і кіраўніцтвам, словам і справай. Яны павінны навучыцца быць добрымі членамі каманды, каголькі супрацоўніцтва не з'яўляецца іх моцным бокам; з часам у іх развіваюцца якасці лідара. Яны могуць быць цудоўнымі настаўнікамі, таму што ўпэўнены ў сваіх ведах і перадаюць іх з вялікім энтузіязмам.

Даты Падзеі Людзі

1918 год — Усерасійскі Цэнтральны Выкарыстанні Камітэт заснаваў першы савецкі ордэн — Чырвонага Сцяга. Ініцыятыва заснавання ордэна належала ваенным, а ствараўся ён пад кіраўніцтвам Льва Троцкага, у той час наркам Узброеных Сіл Савецкай Расіі. Першым кавалерам ордэна стаў камандзір першых чырвонаармейскіх атрадаў уральскіх працоўных Васіль Блюхер. Ордэн Чырвонага Сцяга пад №2 атрымаў Іван Фядзько (ваеначальнік, камандарм 1-га рангу), пад №3 — Іосіф Сталін. Клімент Варашылаў быў узнагароджаны гэтым ордэнам аж шэсць разоў, а Васіль Блюхер — пяць. Аж да заснавання ордэна Леніна ў 1930 годзе ордэн Чырвонага Сцяга заставаўся найвышэйшай узнагародай Савецкага Саюза. Высокія ўзнагароды, зрэшты, не ратавалі ад рэпрэсій. Той жа Блюхер кастрычніку 1938 года быў рэпрэсаваны і неўзабаве памёр у лютартаўскай турме.

1934 год — 80 гадоў у дзень нараджэння Анастасія Віктаравіча Кузьмевскага, вучонага ў галіне рэгіянальнай геалогіі і гідргеалогіі, члена-карэспандэнта НАН Беларусі (1996), доктара геалагічна-мінералагічных навук (1978), прафесара (1987). У 1958 годзе скончыў Днепрапятроўскі горны інстытут. Аўтар каля 400 навуковых прац, у тым ліку 20 манарграфіяў. Навуковыя даследаванні ў галіне геалогіі і гідргеалогіі. Распрацаваў тэарэтычную мадэль рэгіянальнай гідргеалогіі і гідрфізічнай заналянасці зямной кары Беларусі. Выканаў

фундаментальныя даследаванні газавога рэжыму і геахіміі падземных водаў у расолаў Прыпяцкага нафтагазааноснага басейна. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1998) за адкрыццё і народнагаспадарчае выкарыстанне радовішчаў мінеральных водаў у Рэспубліцы Беларусь.

1937 год — нарадзіўся Аляксандр Васільевіч Мядзведзь, беларускі спартсмен і трэнер (вольная барацьба), заслужаны майстар спорту СССР (1963), заслужаны дзеяч фізічнай культуры Беларусі, заслужаны трэнер Беларусі і СССР, прафесар (1976). Чэмпіён Алімпійскіх гульняў (1964, 1968, 1972), свету (1962, 1963, 1966, 1967, 1969-1971). Чэмпіён Еўропы (1966, 1968, 1972). Узнагароджаны Залатым ордэнам і Залатою галінкай, удастоены звання «Лепшы барць вольнага стылю XX стагоддзя», спецыяльнага прызва ЮНЕСКА «За высякароднасць у спорце». Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1998).

Было сказана
Ігнат КАНЧЭЎСКІ, паэт, філосаф, публіцыст:
«Хай жа тое, што мы творым, не робіцца нашымі багамі, бо мы яго творым, а не яго нас!».

УСМІХНЕМСЯ

Тут усім усё роўна, кім ты быў раіней: маркеталагам, банкаўскім работнікам або менеджарам, тут ты — ніхто. Капай — гэта будзьба!

— Малады чалавек, кажуць, вы ідзеце ў войска?
— Прафесар, можна яшчэ адзін білет?

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫЙНАЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Дырэктар — галоўны рэдактар **КАРПІКОВІЧ Аляксандр Мікалаевіч**.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛІГІЯ: Н. ДРЬІЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Н.КАРПЕНКА (першы намеснік галоўнага рэдактара), А.КЛЯШЧУК, А.ЛЯХОВІЧ (першы намеснік дырэктара), Н.РАСОЛЬКА, С.РАСОЛЬКА, А.СЛАНЕЎСКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В.ЦЕЛЯШУК, Л.ЦІМОШЫК.

Выдавец — Рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда»

АДРАС: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.

Тэлефоны: прыёмнай — 287 19 19 (тэл./факс); аддзелаў: лісьмаў — 287 18 64, падлікі і распытоўвання — 287 18 38, 287 17 21, сакратарыята — 292 05 82, адказных за выпуск дадатка: «Чырвоная змена» — 292 44 12; «Мясцовае самакіраванне» — 292 44 12, уласных карэспандэнтаў: у Брэсце: 20 37 98, Віцебску: 43 23 74, Гродне: 43 25 29, Гомелі: 40 91 92, Магілёве: 32 74 31, на Мінскай вобл.: (017) 292 21 03; бухгалтэрыі: 287 18 81.

http://www.zvyazda.by; ПРІЁМІ ТЭЛ./ФАКС: 287 17 7